

etera

***Keskinäinen
Eläkevakuutusyhtiö Etera
Tilinpäätös 2013***

Tilinpäätös- ja tasekirjan sisältö

Hallituksen toimintakertomus vuodelta 2013	1–10
--	------

Tilinpäätös

Eteran ja konsernin tilinpäätöksen laatimisperiaatteet	11–13
--	-------

Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Etera

Tuloslaskelma.....	14
--------------------	----

Tase	15
------------	----

Rahoituslaskelma.....	17
-----------------------	----

Tuloslaskelman liitetiedot

Vakuutusmaksutulo ja maksetut korvaukset.....	17
---	----

Sijoitustoiminnan nettotuoton erittely	18
--	----

Kokonaisliikekulut toiminnoittain	19
---	----

Henkilöstöä ja toimielimiä koskevat liitetiedot.....	20
--	----

Taseen liitetiedot

Sijoitustusten käypä arvo ja arvostusero.....	21
---	----

Kiinteistösijoitusten muutokset	22
---------------------------------------	----

Kiinteistöosakkeet saman konsernin yrityksissä ja omistusyhteisyhteisöissä.....	23–25
---	-------

Osakkeet ja osuudet	25–31
---------------------------	-------

Muut lainasaamiset eriteltynä vakuuden mukaan ja muut saamiset	32
--	----

Aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden muutokset	33
---	----

Eteran oma pääoma	34
-------------------------	----

Vakuutustekninen vastuuvelka, velat ja siirtovelat.....	35
---	----

Toimintapääoma	36
----------------------	----

Vastuut ja vastuusitoumukset	37–38
------------------------------------	-------

Tunnusluvut ja analyysit

Tiivistelmä tunnusluvuista.....	39
---------------------------------	----

Tulosanalyysi	40
---------------------	----

Hoitokustannustulos ja työkyvynylläpitotoiminta.....	41
--	----

Vakavaraisuus.....	42
--------------------	----

Sijoitusjakauma käyvin arvoin	43
-------------------------------------	----

Sijoitustoiminnan nettotuotto sitoutuneelle pääomalle	44
---	----

Keskeisempien tunnuslukujen sisältö	45–46
---	-------

Riskit ja riskien hallinta	47–52
----------------------------------	-------

Konsernin tilinpäätös

Tuloslaskelma.....	53
--------------------	----

Tase	54
------------	----

Rahoituslaskelma.....	55
-----------------------	----

Sijoitustoiminnan nettotuoton erittely	56
--	----

Taseen liitetiedot

Sijoitustusten käypä arvo ja arvostusero.....	57
---	----

Kiinteistösijoitusten muutokset	58
---------------------------------------	----

Konsernin oma pääoma.....	59
---------------------------	----

Velat ja siirtovelat	60
----------------------------	----

Vastuut ja vastuusitoumukset konsernissa.....	61
---	----

Hallituksen allekirjoitukset	62
------------------------------------	----

Tilintarkastuskertomus.....	63
-----------------------------	----

Hallituksen toimintakertomus vuodelta 2013

Talouden kehitys

Vuosi 2013 voidaan jakaa kahteen osaan. Toukokuuhun asti pitkät korot jatkoivat pitkään jatkunutta laskuaan, mutta USA:n keskuspankin signaalit korkopolitiikan muutoksesta käänsivät pitkät korot nousuun. Suurimmat negatiiviset vaikutukset nähtiin kehittyvillä markkinoilla, joiden valuutat heikkenivät rajusti, osakekurssit laskivat ja korot nousivat. Sen sijaan osakemarkkinat jatkoivat nousuaan, vaikka vuoden 2014 tulostenusteet laskivat koko vuoden ajan. Näin alhaisen korkotason vaikutukset kaikkien sijoituskohteiden arvostustason kohoamiseen saavuttivat riskisimmät sijoituskohteet. Vastaavasti finanssikriisin myötä kuihtuneet erilaiset strukturoidut sijoitukset tulivat uudestaan aktiiviseen käyttöön, kun luottoriskillisten sijoitusten marginaalit kapenivat. Omaisuusarvojen kohoaminen ei kuitenkaan heijastanut reaalityalouteen, vaan inflaatiovauhti säilyi yhä maltillisena, kun talouskasvun elpyminen oli globaalisti hyvin hidasta.

Keskuspankkien taseiden kasvun ohella valtioiden velkaantuneisuudet jatkoivat voimakasta kasvuaan. Markkinoilla kiinnitettiin aiempaa enemmän huomiota talouksien sisäisen tasapainon ohella niiden ulkoiseen tasapainoon, jolloin suurimmat valuuttapaineet kohdistuivat vaihtotaseeltaan alijäämäisiin maihin, erityisesti kehittyvillä markkinoilla, missä valtioiden velkaantuneisuus on keskimäärin varsin alhaisella tasolla. Japanin keskuspankki jatkoi ennätysellistä elvytysohjelmaansa ostaen valtionlainojen ohella mm. osakkeita. Kehittyneistä talouksista kireintä rahapolitiikkaa harjoitti EKP, mutta toisaalta sen lupaus tarvittaessa pelastaa ongelmataloudet rauhoitti kyseisten maiden valtionlainamarkkinat, joiden tuottovaatimukset laskivat selvästi.

Suomen kokonaistuotanto supistui vuonna 2013 arvioiden mukaan prosenttiyksiköllä. Kansainvälisen kysynnän vaimeus ja viennin rakennemuutos vähensivät Suomen vientiä. Yksityinen kulutus polki paikoillaan, ja investoinnit supistuivat 3–4 prosenttia. Työllisyys heikkeni hieman, ja työttömyysaste kohosi 8,2 prosenttiin. Inflaatio hidastui 1,5 prosenttiin. Rakentamisen määrän arvioidaan supistuneen 3 prosenttia. Rakentamisen työllisyys pysyi kuitenkin miltei ennallaan tuotannon supistumisesta huolimatta.

Työeläkejärjestelmän kehitys

Työurien pidentäminen

Toimenpiteet työurien pidentämiseksi ja työelämän kehittämiseksi jatkuivat. Varhennettu vanhuuseläke poistui ja osa-aikaeläkkeen ikäraja nousi 61 vuoteen 1.1.2014 alkaen. Lisäksi työttömyysturvaan tuli useita muutoksia työmarkkinajärjestöjen keväällä 2012 solmimaan työurasopimukseen perustuen. Työeläkejärjestelmän laajempaa uudistamista pohti valtiovarainministeriön ylliohtaja Jukka Pekkarisen vetämä asiantuntijaryhmä, jonka selvitys valmistui 31.10.2013. Selvityksen pohjalta tehdään lopulliset ratkaisut työeläkeuudistuksesta ja muun muassa ikärajoista, varhais- ja perhe-eläkkeistä sekä eläkkeen määräytymisen yksityiskohdista. Osapuolet ovat sopineet, että työeläkeuudistus tulee voimaan viimeistään 1.1.2017.

Eläketurvakeskuksen tilaama kansainvälinen arvio Suomen eläkejärjestelmästä valmistui alkuvuodesta 2013. Eläkejärjestelmää arvioitiin sen riittävyyden, kestävyyyden ja rakenteen näkökulmasta sekä tarkasteltiin järjestelmän hallinnointia. Arvion mukaan Suomen eläkejärjestelmä on kattava ja kestävä. Väestörakenne ja kansainvälistyvä talous edellyttävät kuitenkin järjestelmän kehittämistä. Arvion mukaan eläkkeelle siirtymistä on myöhennettävä ja sijoituksille pitäisi saada parempia tuottoja. Muutoksia voidaan kuitenkin tehdä hätäilemättä.

Vakavaraisuussäännöt

Vuoden 2013 alussa tulivat voimaan säännökset, jotka koskevat toimintapääomasta ja tasoitusmäärästä muodostettua vakavaraisuuspääomaa.

Sosiaali- ja terveysministeriössä on vireillä eläkelaitosten vakavaraisuus- ja katesäännösten laaja uudistaminen. Se on viimeinen vaihe uudistuksissa, jotka perustuvat työeläkejärjestelmän vakavaraisuussäätelyä arvioineiden työryhmien vuonna 2010 valmistuneeseen raporttiin. Tavoitteena on määritellä työeläkejärjestelmän sijoitustoiminnan ja riskiprofilin sekä työeläkejärjestelmän tavoitteiden kannalta mahdollisimman toimiva vakavaraisuusmekanismi.

Solvenssi II ja hyvä hallintotapa

Vakavaraisuussääntöjen muutokset kytkeytyvät myös EU:n Solvenssi II -direktiivihankkeeseen. Direktiivillä on tarkoitus yhtenäistää EU:ssa vakavaraisuutta koskevia vaatimuksia ja vakuutusvalvonnan periaatteita, parantaa vakuutusentottajien ja edunsaajien suojaa ja lisätä eurooppalaisen vakuutusalan kansainvälistä kilpailukykyä. Direktiivissä säädetään hallinnon ja johdon kelpoisuusvaatimuksista, sisäisestä valvonnasta, vakavaraisuudesta sekä riskien ja vakavaraisuuden sisäisestä arvioinnista. Säännöksiä on myös mm. aktuaaritoiminnosta, ulkoistamisesta ja informaation julkistamisesta. Direktiivi on saatettava kansallisesti voimaan koskemaan vahinko- ja henkivakuutusyhtiöitä, mutta käytännössä se vaikuttaa myös työeläkevakuutusyhtiöitä koskevaan säätelyyn. Mahdollisuutta hyödyntää Solvenssi II -säätelyä on tutkittu meneillään olevassa vakavaraisuusmekanismin uudistamisessa.

Julkisuudessa vuonna 2012 virinheen keskustelun seurauksena sosiaali- ja terveysministeriö lähetti lokakuussa 2013 lausunnolle luonnoksen hallituksen esitykseksi, joka koskee työeläkevakuutusyhtiöiden hyvää hallintotapaa. Uusia säännöksiä työeläkevakuutusyhtiöille tulisi muun muassa lähipiiristä, esteellisyydestä, omistajaohjauksesta, sisäpiiriohjeistuksesta ja johdon liiketoimien ilmoittamisesta.

Työeläkealan kilpailun edistäminen

Työeläkealan kilpailun edistämisestä tammikuussa 2007 julkaistun selvityksen jälkeen on käyty keskusteluita kilpailun lisäämisestä lainsäädännön keinoin. Erityisesti laskuperusteiden mahdollinen muuttaminen tietyiltä osin yhtiökohtaiseksi on ollut esillä. Sosiaali- ja terveysministeriö pyysi joulukuussa 2011 lausuntoa työeläkejärjestelmän toimivuutta koskevasta arviomuistiosta, jossa käsitellään yhtiökohtaista vakuutusmaksun hoitokustannusosaa ja työhyvinvointitoimintaa. Asian valmistelu on edelleen vireillä.

Eteran tulos

Eteran kokonaistulos oli -253 miljoonaa euroa (306 milj. € v. 2012). Kokonaistulos muodostuu sijoitustoiminnan tuloksesta, vakuutusliikkeen tuloksesta ja hoitokustannustuloksesta. Sijoitustoiminnan tulos käyvin arvo oli -264 miljoonaa euroa (295 milj. €). Vakuutusliikkeen tulos oli 23 miljoonaa euroa (11 milj. €) ja hoitokustannustulos -12 miljoonaa euroa (0 milj. €).

Laajat tietojärjestelmähankkeet kasvattivat kokonaisliikekuluja. Kokonaisliikekulut nousivat 59 miljoonaan euroon (47 milj. €). Valtaosa kuluista oli tietojärjestelmä- ja henkilöstökuluja. Tietojärjestelmäkulujen osuus oli 25 miljoonaa euroa (13 milj. €), ja näistä 12 miljoonaa euroa liittyi meneillään oleviin tietojärjestelmähankkeisiin. Henkilöstökulujen osuus oli 21 miljoonaa euroa (20 milj. €).

Eteran hoitokulusuhde eli liikekulut suhteessa hoitokustannuksiin varten varattuihin maksun osiin oli 134,5 prosenttia (99,9 %). Ilman tietojärjestelmähankkeiden osuutta hoitokulutulos vuodelta 2013 olisi ollut 102,2 prosenttia.

Vastuuvelka eli tulevia eläkkeitä varten varattu rahamäärä oli vuoden lopussa 5 145 miljoonaa euroa (5 372 milj. €). Se pieneni 4 prosenttia edellisvuodesta.

Sijoitustoiminnan puskurina toimiva vakavaraisuuspääoma oli vuoden lopussa 765 miljoonaa euroa (1 026 milj. €). Eteran vakavaraisuus heikentyi vuoden aikana, mutta oli edelleen normaalilla toiminta-alueella. Vakavaraisuusaste

oli vuoden lopussa 15,4 prosenttia (21,3 %) ja vakavaraisuusasema 1,8 (3,4).

Vuoden 2014 asiakashyvityksiin Etera siirtää 6 miljoonaa euroa. Se on keskimäärin 0,22 prosenttia vakuutetusta palkkasummasta. Vuonna 2013 Etera maksoi asiakashyvityksiä 8 miljoonaa euroa eli keskimäärin 0,31 prosenttia vakuutetusta palkkasummasta.

Vakuutukset ja asiakkaat

Suomen talouden hiipumisesta huolimatta Eteran maksutulo kasvoi 2,5 prosenttia edellisvuodesta. Etera sai vakuutusmaksutuloa kaikkiaan 659 miljoonaa euroa (643 milj. €). YEL-maksutulon osuus oli 24 miljoonaa euroa (21 milj. €). Se kasvoi 10,6 prosenttia edellisvuodesta.

TyEL-palkkasumma kasvoi 2,7 prosenttia edellisvuodesta ja oli 2 723 (2 652 milj. €). YEL-työtulosumma kasvoi 10,1 prosenttia 120 miljoonaan euroon (109 milj. €). Luottotappioita TyEL- ja YEL-vakuutusmaksusaatavista kirjattiin 3,9 miljoonaa euroa (5,6 milj. €). Eteran vakuutusmaksutulosta laskettu markkinaosuus on noin 5,3 prosenttia (5,2 %).

Eteralla oli 16 400 TyEL-sopimusasiakasta (17 500). Tilapäisesti vakuutusmaksuja maksoi lisäksi

24 000 asiakasta (25 500) vuoden aikana. YEL-vakuutuksia oli vuoden lopussa 6 700 (6 400). Etera huolehti vuoden aikana kaikkiaan 206 000 vakuutetun (206 000) eläketurvasta.

Keskimääräinen TyEL-vakuutusmaksu oli Eteran asiakkailta 23,08 prosenttia. TyEL-sopimustyönantajan vakuutusmaksu ilman asiakashyvityksiä ja korkoutuksia oli 23,40 prosenttia, jos vuoden 2011 palkkasumma oli alle 1,9 miljoonaa euroa. Jos palkkasumma oli suurempi, maksuprosenttiin vaikuttivat asiakaskohtaiset tekijät. Tilapäisen työnantajan TyEL-maksu oli 23,80 prosenttia. Alle 53-vuotiaan yrittäjän YEL-maksuprosentti oli 22,50 ja 53 vuotta täyttäneen 23,85. vuonna 2013 aloittavan yrittäjän alennus oli 22 prosenttia 48 ensimmäiseltä kuukaudelta.

Vakuutusten myynti

Etera on kehittänyt myyntiään systemaattisesti. Uusien vakuutusten myynti jatkui vilkkaana, ja uusien vakuutusten kautta tuleva maksutulo kasvoi. Eteralla on markkinaosuuttaan suuremmat osuudet sekä uusista TyEL- että YEL-vakuutuksista. Eteran markkinaosuus uusista TyEL-vakuutuksista oli 13 prosenttia (14 %) ja YEL-vakuutuksista 6 prosenttia (7 %) kappalemääristä laskettuna.

Vakuutusten siirtoliikkeessä Etera teki hyvää tulosta alkuvuodesta, mutta vuoden viimeinen siirtokierros painoi siirtotuloksen tappiolle. Vuoden 2013 siirtoliike vähentää Eteran maksutuloa noin 5,2 miljoonaa euroa (+2,7 milj. €).

Vakuuttaminen ja sähköinen asiointi

Vuosi 2013 oli vahvan kehittämisen vuosi. Etera kehitti tietojärjestelmiään laajoissa hankkeissa. Etera.fi-sivusto uudistui elokuussa. Uudistuksessa panostettiin helppouteen ja käyttäjystävällisyyteen. Uudistetut vakuutus- ja laskutusjärjestelmät otettiin käyttöön joulukuussa. Tavoitteena on tarjota asiakkaille entistä sujuvampaa vakuutuspalvelua.

Eteran asiakkaista 87 prosenttia tekee palkkailmoitukset sähköisesti, ja valtaosa käyttää Eteran kuukausi-ilmoitustapaa. Vuonna 2013 asiakkaista 89 prosenttia hoiti vakuuttamisen kuukausi-ilmoitustavalla. Myös uusista asiakkaista kuukausi-ilmoitustavan valitsi lähes 90 prosenttia.

Asiakasyhteydenpito ja myyntiyhteistyö

Etera jatkoi tiivistä yhteydenpitoa asiakkaiden kanssa. Asiakastytyväisyystutkimuksesta saatiin hyvät tulokset. Yli 90 prosenttia asiakkaista piti Eteraa asiantuntevana ja osaavana ja vakuuttamista Eterassa vaivattomana.

Asiakasraatitoimintaa jatkettiin edelleen, samoin tilitoimistoyhteistyö jatkui tiiviinä. Eteran perinteiset, talous- ja palkkahallinnon ammattilaisille suunnatut PHP-seminaarit kiersivät eri puolilla Suomea ja keräsivät kaikkiaan 2 110

osallistujaa. Jyväskylässä ja Tampereella pidetyt omistajanvaihdosseminaarit tarjosivat yrittäjille ja yrityksille tietoa omistajanvaihdoksen toteuttamisesta ja yritysrahoituksesta. Eteran työhyvinvointiseminaari pureutui työkyky- ja terveysjohtamiseen monelta kantilta.

Etera jatkoi yhteistyötä Danske Bankin kanssa. Eteran työeläkevakuutukset ovat myynnissä Danske Bankin Contact Centerissä. Etera ja Danske Bank tekevät myös verkkopalveluyhteistyötä, jotta yritysasiakkaiden asiointi olisi mahdollisimman sujuvaa. Asiakkaat pääsevät suoraan Danske Bankin verkkopankista Eteran verkkopalveluun hoitamaan työeläkevakuutusasiat.

Etera aloitti yhteistyön Pohjantähti Keskinäisen Vakuutusyhtiön kanssa alkuvuodesta 2013. Eteran työeläkevakuutukset ovat myynnissä Pohjantähden vahinkovakuutusverkoston kautta. Yhteistyö lähti hyvin käyntiin, ja sitä kehitetään edelleen vuonna 2014.

Työhyvinvointi ja ammatillinen kuntoutus

Etera edistää työhyvinvointia ja työssä jaksamista asiakasyrityksissään. Tavoitteena ovat paremmat ja pidemmät työurat. Keskeisiä keinoja ovat työhyvinvointitoimet ja ammatillinen kuntoutus.

Työhyvinvointi

Eteran työhyvinvointipalveluiden kysyntä kasvoi edelleen. Työhyvinvointitutkimuksia tehtiin asiakasyrityksissä runsaasti. Työkykyjohtamisen koulutuksille oli paljon kysyntää, ja niissä syvennettiin mm. varhaisen tuen mallin taitoja. Etera-opiston valmennuspäivät tarjosivat asiakasyrityksille työkaluja esimiestyön ja työyhteisön kehittämiseen. Kompassi-verkkopalvelu tarjosi käytännön työkaluja ja hyviä toimintamalleja arjen henkilöstötyöhön.

Uusi työkyky- ja terveysjohtamisen palvelukokonaisuus lanseerattiin vuoden aikana, ja se sai asiakkailta innostuneen vastaanoton. Palvelu auttaa yrityksiä henkilöstön työkyky- ja terveysriskien tunnistamisessa ja aktiivisessa työkyvyttömyyden ennaltaehkäisyssä. Keskeinen osa palvelua on sähköinen kysely, jolla selvitetään henkilöstön suurimmat työkyky- ja terveysriskit. Yritys saa yhteenvetona henkilöstön hyvinvointi-indikaattorin, jota voidaan hyödyntää, kun suunnitellaan työkykyä edistävien toimien kohdentamista yhdessä työterveyshuollon kanssa. Työntekijöille palvelu tarjoaa palauteraportin lisäksi tukea oman hyvinvoinnin johtamiseen. Hyvä työvire -sivustoa ja Viremanageri-sovellusta kehitettiin vuonna 2013, ja ne lanseerattiin alkuvuodesta 2014. Työviresivusto tarjoaa työkaluja oman hyvinvoinnin ja työkyvyn ylläpitoon sekä Vireviestin kannustamaan tavoitteiden saavuttamisessa. Sivustolta saa käyttöön myös Viremanagerin, jonka avulla on helppo seurata omia elintapoja ja saada puhtia oman hyvinvoinnin ylläpitoon. Viremanageria voi käyttää tietokoneelta tai puhelimesta.

Työkaveruudesta työvoimaa -kampanja jatkui edelleen ja haastoi erityisesti nuoria ja työelämän alkutaipaleella olevia. Lisäksi kampanjassa kannustettiin ilmiantamaan paras pomo.

Eteran työhyvinvointiseminaari pidettiin marraskuussa, ja siellä jaettiin Eteran työhyvinvointipalkinto. Palkinnon sai Peab Oy, ja kunniamaininnat saivat Hydroline Oy ja United Bankers -konserni.

Asiakkaiden tyytyväisyyttä Eteran työhyvinvointipalveluihin tutkittiin loppuvuodesta. Yli 98 prosenttia vastaajista oli tyytyväisiä saamaansa palveluun.

Ammatillinen kuntoutus

Ammatillinen kuntoutus kasvatti edelleen suosiotaan, ja päätösten määrät kasvoivat edellisvuodesta. Eterassa tehtiin kaikkiaan 1 293 päätöstä ammatillisesta kuntoutuksesta (1 229), mikä oli 5 prosenttia edellisvuotta enemmän. Uusia hakemuksia tuli 606 (641) eli 5 prosenttia edellisvuotta vähemmän.

Ammatilliseen kuntoutukseen pääsy edellyttää mm. sitä, että hakijaa uhkaa työkyvyttömyys lähivuosina. Tavoitteena on työntekijän tai yrittäjän palaaminen työhön ja työelämässä pysyminen. Vuonna 2013 noin 75 prosenttia Eteran kuntoutujista palasi työelämään.

Eläkkeet

Eläkkeitä Etera maksoi 1 110 miljoonaa euroa (1 072 milj. €) eli 4 prosenttia edellisvuotta enemmän. Vastuunjako- korvauksia yhteisesti kustannettavista eläkkeistä Etera sai 370 miljoonaa euroa (370 milj. €). Eläkkeensaajia oli vuoden lopussa 144 527 (147 169).

Uusia eläkehakemuksia tuli Eteraan 8 021 (8 373). Hakemusten määrä väheni 4 prosenttia. Kaikkiaan Eterassa käsiteltiin 19 435 eläkehakemusta (20 762), kun mukaan lasketaan muutos- ja jatkohakemukset. Eläkehakemukset käsiteltiin Eterassa keskimäärin 40 päivässä (37). Myös muissa työeläkeyhtiöissä hakemusten käsittely kesti keskimäärin 40 päivää (43).

Uusia eläkkeitä myönnettiin 6 335 kappaletta (6 421) eli lähes saman verran kuin edellisvuonna. Myönnettyistä eläkkeistä 42 prosenttia oli vanhuuseläkkeitä, 29 prosenttia työkyvyttömyyseläkkeitä ja 28 prosenttia perhe-eläkkeitä. Osa-aikaeläkkeiden osuus oli 1 prosentti.

Työkyvyttömyyseläkkeitä myönnettiin 1 819 (2 006), mikä oli 9 prosenttia edellisvuotta vähemmän. Työkyvyttömyyseläkkeistä 32 prosenttia (34 %) myönnettiin tuki- ja liikuntaelinten sairauksien ja 27 prosenttia (26 %) mielenterveyden häiriöiden vuoksi.

Myönnetyt uudet eläkkeet eläkelajeittain v. 2012–2013

	2013, lkm	2012, lkm	Muutos, %
Vanhuuseläke	2 663	2 568	4
Työkyvyttömyyseläke	1 819	2 006	-9
Perhe-eläke	1 780	1 791	-1
Osa-aikaeläke	73	53	38
Yhteensä	6 335	6 421	-1

Keskimääräinen eläkkeellesiirtymisikä oli Eteran vakuutetuilla 58,1 vuotta (58,1 v.). Keskimääräinen vanhuuseläkkeellesiirtymisikä oli 63,8 vuotta (63,9 v.).

Eläkeasiakkaiden tyytyväisyyttä tutkittiin syksyllä. Eteran toiminta on eläkkeensaajien ja -hakijoiden mielestä pysynyt entiseen tapaan erittäin hyvällä tasolla. Vastaajista kaksi kolmasosaa koki saavansa Eterasta sujuvaa, selkeää, ymmärrettävää ja ystävällistä palvelua. Lähes 90 prosenttia koki Eteran arvostavan asiakkaitaan.

Etera lähetti vakuutetuilleen kaikkiaan 63 093 työeläkeotetta (155 637). Työeläkeotteet postitetaan alle 60-vuotiaille vakuutetuille joka kolmas vuosi ja sitä vanhemmille vuosittain. Työeläkeotteessa on tiedot eläkettä kartuttaneista ansioista, palkattomista etuuksista sekä kertyneestä eläkkeestä. Yli 50-vuotiaat saavat myös arvion tulevasta vanhuuseläkkeestään. Eteran verkkopalvelussa vakuutetut voivat tarpeen mukaan tarkistaa oman työeläkeotteensa, lähettää sähköisen korjauspyynnön ja laskea eläkearvion.

Sijoitukset

Eteralla oli sijoituksia vuoden 2013 lopussa 5 572 miljoonaa euroa (5 711 milj. €). Sijoitustuotto oli 0,2 prosenttia (9,9 %). Sijoitustoiminnan nettotuotto käyvin arvo oli 13 miljoonaa euroa (521 milj. €). Sijoitusten viiden vuoden keskimääräinen nimellistuotto oli 5,1 prosenttia ja kymmenen vuoden keskimääräinen nimellistuotto 3,8 prosenttia.

Etera uudisti sijoitusstrategiansa vuonna 2010. Uudistuksen keskeisin tavoite oli varmistaa toimintapääomien parempi säilyminen finanssikriisin kaltaisissa oloissa ja hajauttaa riskejä laajasti.

Tämä johti vuosina 2011 ja 2012 eläkeyhtiöiden keskiarvoa korkeampaan tuottoon selvästi alhaisemmalla riskitasolla, mutta vuoden 2013 markkinaympäristössä strategia ei toiminut. Vuonna 2013 tuoton lähteiden hajauttaminen toimi riskienhallintamielessä ja salkun tuoton vaihtelu oli alhainen. Tuottokehitys jäi kuitenkin vaatimattomaksi, kun ainoastaan osakemarkkinoiden kehityksestä riippuvaiset omaisuusluokat tuottivat, ja joidenkin tuoton lähteiden tuotot kääntyivät negatiivisiksi.

Vuoden aikana Etera kehitti systemaattisesti sijoitus- ja riskienhallintaprosesseja sekä -järjestelmiä. Etera vahvisti sijoitushallintoaan aloittamalla yhteistyön kansainvälisen State Street Corporationin kanssa vuoden 2014 alussa.

Marraskuussa Etera palkittiin Euroopan parhaana sijoitusorganisaationa Investment & Pensions Europe'n (IPE) järjestämässä vuotuisessa eläkesijoittajille suunnatussa kilpailussa. Etera sai Euroopan parhaan palkinnon myös kehittyvien markkinoiden sijoitusstrategiasta.

Sijoitukset jakautuivat riskikorjatusti seuraavasti:

	31.12.2013, milj. €	31.12.2012, milj. €
Korkosijoitukset	2 076	2 704
Lainasaamiset	392	406
Joukkovelkakirjalainat	1 311	1 828
Julkisyhteisöjen joukkovelkakirjalainat	-245	164
Muiden yhteisöjen joukkovelkakirjalainat	1 556	1 664
Muut rahoitusmarkkinavälineet ja talletukset	372	470
Osakesijoitukset	1 604	910
Noteeratut osakkeet	1 088	420
Pääomasijoitukset	415	394
Noteeraamattomat osakkeet	101	96
Kiinteistösijoitukset	970	928
Suorat kiinteistösijoitukset	681	703
Kiinteistösijoitusrahastot ja yhteissijoitukset	290	225
Muut sijoitukset	231	268
Hedge-rahastosijoitukset	147	148
Hyödykesijoitukset	0	47
Muut sijoitukset	84	74
Johdannaisvaikutus	691	901
Sijoitukset yhteensä	5 572	5 711

Korkosijoitukset

Korkosijoitukset tuottivat -1,4 prosenttia (8,7 %). Joukkovelkakirjalainojen tuotto oli kokonaisuudessaan -3,0 prosenttia (13,3 %). Julkisyhteisöjen joukkovelkakirjalainojen tuotto oli -23,8 prosenttia (-0,2 %) ja muiden yhteisöjen joukkovelkakirjalainojen tuotto -1,3 prosenttia (15 %). Muut rahoitusmarkkinavälineet ja talletukset tuottivat 0,3 prosenttia (1,1 %).

Korkosijoituksista hyvin tuottivat luottoriskilliset sijoitukset riskilisien kavennuttua selkeästi vuoden aikana mm. euroalueen talouksien toivuttua hiljalleen velkakriisistä. Korkosijoitusten tuottoa heikensi pitkien korkojen nousu, kun näköpiirissä alkoi olla keskuspankkien löysän rahapolitiikan asteittainen kiristäminen. Suurin negatiivinen vaikutus tuottoon oli kehittyvien markkinoiden valtionlainoilla, joiden osuus sijoituksista on jo pitkään ollut merkittävä. Vuoden loppua kohden näiden painoa pienennettiin niihin kohdistuneista riskitekijöistä johtuen.

Osakesijoitukset

Eteran osakesijoitukset tuottivat kokonaisuudessaan 2,4 prosenttia (13,4 %). Noteerattujen osakkeiden tuotto oli -1,1 prosenttia (14,9 %).

Osakesijoitusten tuottoon vaikuttivat negatiivisesti vakavaraisuuden suojaamiseen liittyneet osakesuojaukset. Sekä Eterassa sisäisesti hoidetut osakesalkut että rahastosijoitukset tuottivat erinomaisesti. Alueellisesti tuotot tulivat hyvin tasaisesti lukuun ottamatta kehittyviä markkinoita, joiden tuotot jäivät lähelle nollaa.

Kiinteistösijoitukset

Kiinteistösijoitukset tuottivat 5,8 prosenttia (6,1 %). Suorien kiinteistösijoitusten tuotto oli 4,0 prosenttia (5,5 %) ja kiinteistösijoitusrahastojen tuotto 11,1 prosenttia (7,9 %). Erityisen hyvin tuottivat asuntoihin sijoittavat rahastot.

Suomessa kiinteistömarkkinat olivat melko vaimeat. Kaupankäynti oli pitkään vähäistä, toimitilojen vuokraaminen haasteellista ja uudisrakentaminen vähenemässä. Eteran osalta vuosi päättyi kuitenkin vilkkaasti: Etera osti Tikkurilan aseman yhteyteen sijoittuvan toimisto- ja liikekeskus Dixin toimistokiinteistöt sekä Espoossa Länsiväylän varrelle rakentuvan Motor Center Espoonlahden. Etera myi Erikoissijoitusrahasto Fennica Toimitilat I:lle kolme kiinteistöyhtiötä. Etera on rahastossa sijoittajana.

Asuntosalkkujen ja hoivakohteiden kaupat nousivat uutena ilmiönä merkittäviksi. Molemmissa uusina ostajina olivat erikoissijoitusrahastot, joita perustettiin vuoden aikana useita. Etera myi kesäkuussa kuusi hoivakohdetta uudelle Trevian Care I Ky -rahastolle. Etera on rahastossa sijoittajana.

Yksittäisiä asuntoja Etera myi vuoden aikana 48 noin 10,9 miljoonalla eurolla. Etera jatkoi toimistotalojen rakentamista Töölönlahdella: Eteran kolmesta toimistotalosta kaksi on valmiina ja viimeisin valmistuu vuoden 2014 aikana.

Yritysrahoitus

Eteran yritysrahoituksen tuotto oli 8,0 prosenttia (7,4 %), mikä vastasi pitkän aikavälin tuottotavoitetta. Eteran pääomasijoitukset tuottivat 12,4 prosenttia (11,1 %) ja lainasaamiset 4,4 prosenttia (4,2 %). Noteeraamattomien osakkeiden tuotto oli 3,7 prosenttia (7,8 %).

Kokonaisuudessaan yritysrahoitusmarkkina oli Suomessa melko hiljainen investointien ja erilaisten järjestelyiden ollessa vähäisiä. Suomalaisten pienten ja keskisuurten yritysten rahoitustilanne on säilynyt hyvänä muuhun Eurooppaan verrattuna. Eteran tavoitteena on toimia yritysten pitkäaikaisena rahoituskumppanina ja pyrkiä kehittämään toimintaansa rahoitusmarkkinoiden muutoksen mukana. Rahoitusmarkkinoille tuli mahdollisuus myös pienille ja keskisuurille yrityksille hankkia rahoitusta joukkovelkakirjamarkkinoilta.

Pääomarahastot toimivat keinona hajauttaa sijoituksia myös ulkomaisiin yrityksiin. Kansainvälisesti tehtyjen yrityskauppojen volyymi asettui edellisvuoden tasolle ja irtautumisten määrä oli hienoisessa kasvussa. Maantieteellisen hajautuksen merkitys oli tärkeä koko salkun tuoton kannalta.

Muut sijoitukset

Eteran muiden sijoitusten kokonaistuotto oli -13,7 prosenttia (26,1 %). Muista sijoituksista hedge-rahastosalkku tuotti hyvin päihittäen tavoitteet kolmantena vuotena peräkkäin. Hedge-rahastoissa jatkettiin painotusta sijoituk-

siin, joiden herkkyys osakemarkkinoiden tuotonvaihtelulle on vähäinen. Muiden sijoitusten tuottoa heikensi varsinakin hyödykesijoitusten vaisu vuosi.

Vastuullinen sijoittaminen

Etera on sitoutunut YK:n vastuullisen sijoittamisen periaatteisiin (UNPRI) ja raportoinut sijoituksistaan YK:lle vuodesta 2012 lähtien. Taloudellisten näkökulmien lisäksi sijoittamisessa huomioidaan hyvään hallintotapaan, sosiaaliseen vastuuseen sekä ympäristöön liittyviä asioita. Eteran sijoitustoiminnassa noudatetaan omistajaohjauksen periaatteita. Omistajavallan käytössä Etera noudattaa lojaalisuuden, aktiivisuuden, läpinäkyvyyden ja kohtuullisuuden periaatteita.

Vuonna 2013 Etera jatkoi ja syvensi yhteistyötään GES Investment Servicesin kanssa. GES on ollut mukana Eteran vastuullisen sijoittamisen periaatteiden ja prosessien kehittämisessä. GES myös tarkastaa Eteran osake- ja korkosalkun puolivuosittain sekä arvioi Eteran salkussa olevien yhtiöiden vastuullisuutta. Etera on vastuullista sijoitustoimintaa edistävän Finland's Sustainable Investment Forum (Finsif) jäsen ja osallistui yhdistyksen kokouksiin sekä seminaareihin.

Etera edistää kestävästä kehityksestä ja ekotehokkuutta kiinteistöinvestointeissaan ja on kestävästä rakentamisesta edistävän Green Building Council Finlandin jäsen. Etera käyttää toimistorakennushankkeissaan LEED-sertifikaatteja tai muita ympäristösertifikaatteja. Eteran toimitalo Helsingissä on WWF:n sertifioima Green Office. Etera raportoi ympäristöohjelmansa tuloksista vuosittain WWF:lle.

Etera raportoi yritys vastuustaan vuosittain vuosikertomus-vastuuraportissaan ja noudattaa raportoinnissaan GRI G3-ohjeistoa.

Konserni

Konserniin kuului 51 tytäryhtiötä (58), joista 29 oli kiinteistöosakeyhtiöitä, 15 asunto-osakeyhtiöitä, 1 osakeyhtiö ja 6 kiinteistönhallintayhtiötä. Lisäksi Etera on osakkaana 17 omistusyhteisyrityksessä (19). Tilikauden aikana Etera perusti 1 kiinteistöosakeyhtiön ja 6 kiinteistönhallintayhtiötä. Etera osti 2 tytäryhtiötä ja myi 17 tytäryhtiötä.

Henkilöstö

Henkilöstön määrä oli Eterassa keskimäärin 288 (290). Henkilöstöstä 94 prosenttia (95 %) oli vakituudessa työsuhteessa. Naisten osuus oli 72 prosenttia (73 %), ja henkilöstön keski-ikä oli 45 vuotta (45 v.). Eterasta lähti vuoden aikana 20 henkilöä (18), joista 6 siirtyi eläkkeelle (7). Uusia henkilöitä rekrytoitiin 17 (19). Vakituiseen työsuhteeseen heistä tuli 6 (12). Luvuissa ei ole mukana vuosilomasijaisuuksia eikä muita lyhyitä sijaisuuksia.

Palkkoja ja palkkioita maksettiin henkilöstölle yhteensä 16 miljoonaa euroa (16 milj. €). Palkka- ja palkkioselvitys julkaistaan osana Eteran vuosikertomus-vastuuraporttia.

Henkilöstön kehittäminen ja hyvinvointi

Käynnissä olevia järjestelmähankkeita tuettiin testaus- ja kouluttajakoulutuksella. Sähköiseen oppimisympäristön käyttöä laajennettiin edelleen. Lisäksi järjestettiin koulutusta työvälineiden käytössä. Esimiesvalmennuksissa painotettiin valmentavaa johtamista. Johtamisesta saatuja 360-arvioiteja käsiteltiin toiminnoittain, ja lisäksi esimiehille järjestettiin pienryhmävalmennusta. Halukkaille tarjottiin koulutusta ajankäytön hallinnasta. Uuden vakuutuspalvelu-toiminnon esimiehille järjestettiin valmennusta, ja vuosisuunnittelun käynnistyessä kaikille esimiehille järjestettiin valmennusta fasilitoinnista.

Eri puolilta organisaatiota kootussa hyvä työpaikka -ryhmässä eteralaiset suunnittelivat ja toteuttivat konkreettisia toimenpiteitä vastuullisen vaikuttamisen vahvistamiseksi ja hyvän työilmapiirin edistämiseksi. Aiheen tiimoilta järjestettiin keskustelutilaisuuksia ja luentoja. Työilmapiiriä tutkittiin syksyllä, ja sama kysely toistetaan alkuvuodesta 2014.

Eteran asiakkaille suunnattua työkyky- ja terveysjohtamisen palvelua pilotoitiin myös Eterassa. Siihen kuului työkyky- ja hyvinvointikyselyn lisäksi mm. liikuntakampanja ja kuntotestauksia. Kyselyn perusteella suunniteltiin seuraavan vuoden toimintaa.

Hallinto

Eteran osakkaita ovat vakuutusosittajat, vakuutetut työntekijät vakuutuskohtaisesti yhdessä sekä takuupääoman omistajat. Eteralla on 112 000 euron takuupääoma, joka jakaantuu 112:een tuhannen euron nimellisarvoiseen takuusuuteen. Takuupääomalle hyvitetään vuosittain kohtuullista tuottoa vastaava korko, joka on TyEL-vakuutuksessa käytettävä perustekorko lisätynä yhdellä prosenttiyksiköllä. Takuupääoman koron maksamisesta päättää vuosittain yhtiökokous.

Varsinainen yhtiökokous pidettiin 6.5.2013. Hallintoneuvosto kokoontui kaksi kertaa ja hallitus 11 kertaa vuoden aikana. Puheenjohtajisto kokoontui hallitusten kokousten edellä. Näistä kuudessa kokouksessa käsiteltiin nimitys- ja palkitsemisasioida. Vaalivaliokunta kokoontui kaksi kertaa ja tarkastusvaliokunta neljä kertaa.

Eteran hallituksen puheenjohtajana toimi Lasse Johansson ja varapuheenjohtajina Elinkeinoelämän Keskusliiton asiantuntija Mikko Nyssölä ja Rakennusliitto ry:n II:n puheenjohtaja Kyösti Suokas. Hallintoneuvoston puheenjohtajana jatkoi YIT Oyj:n varatoimitusjohtaja Tero Kiviniemi ja varapuheenjohtajana Rakennusliitto ry:n työehtotoimitus Markku Ainasoja. Kiviniemi erosi hallintoneuvostosta 1.1.2014 alkaen tultuaan valituksi Eteran hallitukseen.

Yhtiökokous valitsi Eteran hallintoneuvostoon kolme uutta jäsentä ja 12 erovuoroista jäsentä toimikaudelle, joka päättyy vuoden 2015 varsinaiseen yhtiökokoukseen. Yhtiökokous valitsi tilintarkastajat edelleen Ernst & Young Oy:stä.

Joulukuussa Eteran hallitus nimitti yhtiön uudeksi toimitusjohtajaksi DI Stefan Björkmanin. Björkman aloitti Eterassa varatoimitusjohtajana helmikuussa 2014. Toimitusjohtajan tehtävät hän ottaa vastaan 1.8.2014, kun Eteran nykyinen toimitusjohtaja Hannu Tarkkonen jää eläkkeelle.

Etera julkaisee selvityksen hallinto- ja ohjausjärjestelmästä (Corporate Governance Statement) osana vuosikertomus-vastuuraporttia.

Riskienhallinta

Riskienhallinta on osa sisäistä valvontaa. Eteran riskienhallinnan tavoitteena on hallita riskejä, jotka vaarantaisivat lakisääteisen tehtävän hoitamisen, strategisten tavoitteiden saavuttamisen ja liiketoiminnan kehittämisen ja toteuttamisen asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Kokonaisvastuu riskienhallinnasta on hallituksella ja toimitusjohtajalla. Hallitus hyväksyy vuosittain kokonaisuutensa kattavan riskienhallintasuunnitelman. Eteran koko riskienhallinnan suunnittelu, arviointi ja raportointi koordinoitua toimitusjohtajan hyväksymässä laajuudessa on vastuutettu erikseen. Sijoituksiin liittyvä riskienvalvonta on järjestetty erilleen sijoitustoiminnasta. Talous ja henkilöstö -toiminnon controller-tiimi arvioi ja valvoo sijoitusriskejä ja raportoi niistä hallitukselle ja johdolle.

Vakuutusliikkeen riskejä hallitaan tasoitusmäärän avulla. Vakuutusliikkeen ylijäämäinen tulos siirretään tasoitusmäärään ja vastaavasti vakuutusliikkeen alijäämäinen tulos katetaan siitä.

Sijoitusriskejä hallitaan muuttamalla sijoitussalkun riskin määrää ja jakaumaa niin, että riskien määrä ja koostumus on aina oikein mitoitettu yhtiön vakavaraisuuden kannalta ja optimaalinen rahoitusmarkkinoiden tilaan nähden. Eteran hallitus on sijoitussuunnitelmassa määritellyt riskilimiitit eli kuinka paljon riskiä voidaan ottaa eri muodoissa ja koko salkun osalta. Keskeisiä riskialueita ovat osake-, korko-, luotto- ja valuuttariski sekä kiinteistö- ja hedge fund -riskit.

Riskienhallintaa ja Eteran keskeisiä riskejä kuvataan tarkemmin tilinpäätöksen liitetiedoissa.

Tulevaisuuden näkymiä

Lakisääteistä sosiaaliturvaa hoitava eläkejärjestelmä on monenlaisten muutosten edessä. Kilpailun lisääminen sosiaaliturvan ehdoilla merkitsee sitä, että myös jatkossa hajautetussa järjestelmässä tarvitaan erikokoisia ja erilaisia toimijoita, jotka tarjoavat asiakkaille vaihtoehtoja lakisääteisen eläkevakuuttamisen hoitoon. Kilpailun tulee toimia niin vakuutuksenottajien kuin vakuutettujen etujen mukaisesti ja näkyä koko järjestelmän kannalta parempina sijoitustuottoina ja tehokkaasti tuotettuina palveluina.

Vireillä olevat lainsäädäntöhankkeet kattavat koko työeläkevakuuttamistoiminnan eläkeratkaisuista sijoittamiseen. Lainsäädäntömuutokset aiheuttavat aina tietojärjestelmä uudistusvaatimuksia, ja tietojärjestelmäyhteistyön merkitys alalla lisääntyy. Alalla tulee olemaan yhteinen eläkeratkaisutietojärjestelmä ennen eläkeuudistuksen voimaantuloa. Myös työeläkemarkkinat ovat muuttuneet, kun fuusion myötä syntyi uusi työeläkeyhtiö Elo. Toiminnan läpinäkyvyyden ja eettisyyden vaatimukset lisääntyvät jatkuvasti. Muuttuva toimintaympäristö tarjoaa Eteralle monenlaisia mahdollisuuksia erottautua muista toimijoista ja menestyä.

Etera valmistautuu kilpailun lisääntymiseen tehostamalla toimintaansa määrätietoisesti. Panostukset vuodenvaihteessa käyttöön otettujen vakuutusjärjestelmien kehittämiseen ovat vaatineet paljon resursseja, mutta näkyvät lähitulevaisuudessa merkittävänä toiminnan tehostumisena. Myös tietojärjestelmäyhteistyöllä saavutetaan kustannushyötyjä.

Etera panostaa aktiivisesti vakuutusten myyntiin. Kasvua haetaan jakeluteitä vahvistamalla sekä verkkomyynnillä. Etera panostaa asiakkaille sopivien, sujuvien sähköisten palveluiden kehittämiseen. Asiakaskokemus ja asiakastytyväisyys ovat kehittämisen lähtökohta, ja tehdyt tietojärjestelmä uudistukset mahdollistavat kustannustehokkaan palveluiden kehittämisen.

Palkkasummien ennustetaan kehittyvän keskimääräistä hitaammin sekä työllisyystilanteen että matalien palkan korotusten seurauksena vielä jonkin aikaa. Oletuksena kuitenkin on, että kasvu käynnistyy pikku hiljaa. Eteran maksutulon pohjana oleva palkkasumma on ollut kasvussa, ja positiivisen kehityksen arvioidaan jatkuvan. Maksutuloa lisää myös vakuutusmaksuprosentin nousu.

Sijoitustoiminnan osalta vuosi 2014 on alkanut hyvin. Etera suhtautuu edelleen varovaisesti markkinoiden kehitykseen ja uskoo laajasti hajautettuun salkkuun. Eteran sijoituksissa on tulevaisuudessakin vahva paino kiinteistöissä ja yritysrahoituksessa ja sitä kautta kotimaisen työllisyyden ja kasvun edistämässä.

Tilinpäätöksen laatimisperiaatteet

Tilinpäätös on laadittu noudattaen lakia työeläkevakuutusyhtiöistä, vakuutusyhtiö-, kirjanpito- ja osakeyhtiölakia, kirjanpitoasetusta, sosiaali- ja terveysministeriön asetusta vakuutusyhtiön tilinpäätöksestä ja konsernitilinpäätöksestä sekä Finanssivalvonnan määräyksiä ja ohjeita.

Eteran oma pääoma käsittää pohjarahaston ja takuupääoman sekä voittovarot kuluvalta ja edellisiltä tilikausilta.

Konsernitilinpäätös

Konsernin muodostavat emoyhtiö Etera sekä 51 suoraan tai tytäryhtiöiden kautta omistettua kotimaista kiinteistö- ja asunto-osakeyhtiötä. Lisäksi konserniin kuuluu 17 osakkuusyhtiötä. Näitä ei ole yhdistelty, koska kyseessä olevat osakkuusyritykset ovat kiinteistö- ja asuntoosakeyhtiöitä.

Konsernitilinpäätös on laadittu emoyhtiön ja tytäryhtiöiden tuloslaskelmien, taseiden ja liitetietojen yhdistelminä, joista on eliminoitu keskinäiset saamiset ja velat, tuotot ja kulut sekä osakeomistus. Vuoden aikana hankitut tytäryhtiöt on yhdistelty hankintahetkestä lähtien. Konsernin sisäinen osakeomistus on eliminoitu hankintamenetelmällä lukuun ottamatta alle 100 prosenttia omistettuja keskinäisiä kiinteistöyhtiöitä ja asunto-osakeyhtiöitä, jotka on yhdistelty suhteellisella menetelmällä.

Kiinteistöjen osalta syntynyt konserniaktiiva on kohdistettu tytäryhtiöiden maa-alueisiin ja rakennuksiin hankintamenon suhteessa. Rakennuksiin kohdistetun konserniaktiivan poistosuunnitelma vastaa tytäryhtiöissä noudatettua rakennusten poistosuunnitelmaa.

Tulos ja vakuutustekninen vastuuvélka

Kirjanpidon vastuuvélka kertoo tulevia eläke- ja muita menoja varten varattujen varojen määrän. Varojen määrään ei lueta omaisuuden käypien arvojen ja kirjanpitoarvojen välistä arvostuseroa. Varojen riittävyttä Eteran vakuutus- ja sijoitustoimintaan sisältyvien riskien osalta seurataan vakavaraisuustarkastelussa erillään varsinaisesta kirjanpidosta. Tilikauden voitto tuloslaskelmalla määräytyy sosiaali- ja terveysministeriön vahvistamien perusteiden mukaisesti.

Sijoitusten kirjanpitoarvo

Kiinteistöt ja kiinteistöosakkeet on taseessa kirjattu hankintamenoon tai sitä alempaan käypään arvoon. Lainasaamiset saman konsernin yrityksiltä, kiinnelainasaamiset, muut

lainasaamiset sekä talletukset on kirjattu nimellisarvoon tai sitä alempaan todennäköiseen käypään arvoon. Sijoitusomaisuutena olevat osakkeet ja osuudet on kirjattu hankintamenoon tai sitä alempaan käypään arvoon. Hankintameno on laskettu käyttäen keskihintaa. Aiemmin tehdyt arvonalennukset on käyvän arvon noustessa palautettu tulosvaikutteisesti korkeintaan alkuperäiseen hankintamenoon asti.

Käyttöomaisuutena olevat osakkeet ja osuudet on taseessa kirjattu hankintamenoon tai sitä alempaan todennäköiseen käypään arvoon.

Pääomarahasto-osuudet on taseessa kirjattu hankintamenoon tai sitä alempaan käypään arvoon.

Rahoitusmarkkinavälineiden tasearvona käytetään hankintamenoa, jota on oikaistu hankintameno ja nimellisarvon erotuksen jaksotuksella sekä oikaistuna arvonalentumisilla, arvonalentumisen johtuessa muista kuin yleisen korkotason vaihteluista. Aiemmin tehdyt arvonalennukset on käyvän arvon noustessa palautettu tulosvaikutteisesti korkeintaan jaksotettuun hankintamenoon asti. Nimellisarvon ja hankinta-arvon erotus on jaksotettu korko-

tuotoiksi tai niiden vähennykseksi rahoitusmarkkinavälineiden juoksuaikana. Hankintameno on laskettu keskihintaan käyttäen.

Tiedot tilinpäätöshetkellä arvopapereiden lainaussopimuksilla lainaksi luovutetuista arvopapereista on kerrottu tilinpäätöksen liitetiedoissa. Lainaksi annetut arvopaperit sisältyvät taseeseen. Tilinpäätöshetkellä avoinna olevien lainaussopimusten vastapuolena on selvitysyhteisö, jolle lainaksi ottaja on asettanut lainoista vakuuden.

Muun omaisuuden kuin sijoitusten kirjanpitoarvo

Aineettomien hyödykkeiden ja kaluston kirjanpitoarvo on hankintameno vähennettynä suunnitelman mukaisilla poistoilla.

Vakuutusmaksusaamiset on kirjattu todennäköiseen arvoonsa.

Sijoitusten käyvät arvot

Kiinteistösjoitusten käypä arvo on määritetty kiinteistökohteittain käyttäen tuottoarvomenetelmää, alueellisia markkinahintatilastoja sekä kiinteistökohtaista arviointia. Arviointia tehtäessä on käytetty sekä omia että ulkopuolisia asiantuntijoita.

Konserniyrittäjiltä olevien lainasaamisten, kiinnelainasaamisten, muiden lainasaamisten sekä talletusten käypänä arvona pidetään nimellisarvoa tai tätä alemmaa todennäköistä arvoa.

Noteerattujen osakkeiden käypänä arvona on käytetty vuoden viimeisintä ostokurssia tai sen puuttuessa kaupan käyntikurssia. Muiden osakkeiden käypänä arvona on käytetty jäljellä olevaa hankintamenoa tai todennäköistä luovutushintaa tai substanssiin perustuvaa arvoa. Sijoitusrahasto- osuuksien käypänä arvona on käytetty vuoden viimeisintä saatavissa olevaa hallinnointiyhtiön ilmoittamaa rahasto-osuuden arvoa.

Käyttöomaisuutena olevien osakkeiden ja osuuksien käypänä arvona pidetään kirjanpitoarvoa.

Pääomarahasto-osuuksien käypänä arvona on käytetty hallinnointiyhtiön ilmoittamaa rahaston käypää arvoa tai sen puuttuessa hankintamenoa.

Rahoitusmarkkinavälineiden käypinä arvoina käytetään tilikauden viimeisen kaupantekopäivän kaupantekokurssia tai sen puuttuessa todennäköistä luovutushintaa.

Kiinnelainasaamisten, muiden lainasaamisten ja talletusten käypänä arvona pidetään nimellisarvoa tai tätä alemmaa todennäköistä arvoa.

Ulkomaanrahanmääriäisten sijoitusten käypiä arvoja määritettäessä on käytetty Euroopan keskuspankin tilinpäätöspäivän noteeraamia valuuttakursseja.

Johdannaissopimukset

Johdannaissopimuksia on käytetty operatiivisesti sijoitusriskiä pienentävinä sekä muissa tarkoituksessa tehtyinä sijoituksina, mutta niihin ei sovelleta kirjanpidon suojauslaskentaa. Avoimien johdannaisten realisoitumattomat negatiiviset arvomuutokset on kirjattu tilikauden kuluksi, realisoitumattomia arvonnousuja ei kirjata tuotoksi. Tilikauden aikana johdannaissopimusten sulkemisesta syntyneet voitot ja tappiot on kirjattu tilikauden tuotoksi ja kuluksi.

Johdannaissopimusten käypänä arvona käytetään pääsääntöisesti markkinahintaa tai sopimuksen todennäköistä luovutus- tai sulkemishintaa. Tilikauden aikana on käytetty korko-, valuutta-, osake-, ja hyödykejohdannaisia.

Käyvän arvon määritysmenetelminä on käytetty listattujen johdannaisten osalta pörssissä noteerattua hintaa, OTC-johdannaisten osalta on käytetty riippumattoman ulkopuolisen palveluntarjoajan hintoja, jotka on laskettu yleisillä arvostusmalleilla käyttäen tilinpäätöshetken markkinainformaatiota, kuten korkokäyriä ja valuuttakursseja.

Sijoitustoiminnan tunnusluku liitetiedot

Sijoitusjakauma käyvin arvoin ja sijoitustoiminnan nettotuotto käyvin arvoin liitetiedot ovat laadittu uudistetun määräys- ja ohjekokoelman 1.1.2013 mukaan.

Suunnitelman mukaiset poistot

Suunnitelman mukaiset poistot käyttö- ja sijoitusomaisuudesta lasketaan ennalta laaditun poistosuunnitelman mukaan tasapoistoina seuraavien pitoaikojen mukaan:

Asuin- ja toimistorakennukset	40-50 vuotta
Puiset rakennukset	20 vuotta
Rakennusten ainesosat ja tekniset laitteet	10 vuotta
Kalusto, koneet ja laitteet	5 vuotta
Atk-ohjelmat ja autot	4 vuotta
Muut pitkävaikutteiset menot	5-10 vuotta

Eteran itselleen kehittämien räätälöityjen tietojärjestelmien kehittämiskustannukset kirjataan pääsääntöisesti vuosikuluiksi.

Eläkejärjestelyt

Henkilöstön lakisääteinen eläketurva on järjestetty TyEL-vakuutuksin. Lisäeläketurva on järjestetty joko TEL-lisäeläkevakuutuksella tai vapaaehtoisella lisäeläkevakuutuksella.

Henkilöstö

Henkilöstön keskimääräinen lukumäärä tilikauden aikana on laskettu työsuhteessa olevan henkilöstön kuukausittaisten henkilömäärien keskiarvona. Laskelmaa on oikaistu osa-aikaisten työntekijöiden osalta.

Ulkomaanrahanmääräiset erät

Ulkomaanvaluuttamääräiset saatavat ja velat on arvostettu tilinpäätöspäivän kurssiin. Kurssierot on kirjattu tuloslaskelmaan.

Verot

Tuloslaskelmaan on merkitty tilikauden ja aikaisempien tilikausien suoriteperusteiset verot. Poistoerot on konsernissa jaettu omaan pääomaan ja laskennalliseen verovelkaan.

Kokonaisliikekulut toiminnoittain

Liikekulut sekä kaluston ja aineettomien hyödykkeiden suunnitelmapoistot sisältyvät tuloslaskelman eri eriin toimintokohtaisesti.

Maksettuihin korvauksiin sisältyvät korvaustoiminnan ja työkyvynylläpitotoiminnon hoitamisesta aiheutuvat liikekulut ja suunnitelmapoistot.

Liikekuluihin sisältyvät vakuutusten hankintaan, vakuutusten hoitoon ja hallintoon liittyvät liikekulut ja suunnitelmapoistot sekä lakisääteiset maksut.

Sijoitustoiminnan kuluihin sisältyvät kiinteistösjoitusten ja muiden sijoitusten hoitamiseen liittyvät liikekulut ja suunnitelmapoistot.

Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Etera

Tuloslaskelma 1.1.-31.12.2013

	<u>2013</u>	Liitetiedot	<u>2012</u>
Vakuutustekninen laskelma			
Vakuutusmaksutulo	659 103 084,66	[1]	642 990 660,63
Sijoitustoiminnan tuotot	898 536 432,40	[3]	903 626 501,49
Korvauskulut			
Maksetut korvaukset	-750 129 772,55	[2, 5]	-713 209 785,12
Korvausvastuun muutos			
Kokonaismuutos	-72 326 596,57		-16 887 845,90
Korvauskulut, netto	<u>-822 456 369,12</u>		<u>-730 097 631,02</u>
Vakuutusmaksuvastuun muutos			
Kokonaismuutos	299 529 592,69		-245 668 732,26
Liikekulut	-39 374 405,92	[5]	-26 788 549,84
Sijoitustoiminnan kulut	<u>-992 162 992,53</u>	[4, 5]	<u>-541 245 067,12</u>
Vakuutustekninen tulos	3 175 342,18		2 817 181,88
Muu kuin vakuutustekninen laskelma			
Tilinpäätössiirrot			
Poistoeron muutos	44 334,98		-128 671,65
Tuloverot			
Tilikauden verot	-1 280 895,04		-1 160 198,95
Aikaisempien tilikausien verot	113 217,88		113 688,72
	<u>-1 167 677,16</u>		<u>-1 046 510,23</u>
Tilikauden voitto/tappio	<u>2 052 000,00</u>		<u>1 642 000,00</u>

Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Etera

Tase 31.12.2013

TASE 31.12.2013	2013	Liitetiedot	2012
Vastaavaa			
Aineettomat hyödykkeet			
Aineettomat oikeudet	1 393 811,26		1 516 162,41
Muut pitkävaikuttiset menot	8 146 571,54		12 491 882,51
	<u>9 540 382,80</u>	[12]	<u>14 008 044,92</u>
Sijoitukset			
Kiinteistösijoitukset			
Kiinteistöt ja kiinteistöosakkeet	258 141 209,60	[6, 7, 8]	399 711 085,64
Lainasaamiset saman konsernin yrityksiltä	273 552 472,94	[6, 7]	165 199 109,92
Lainasaamiset omistusyhteisyrittäyksiltä	60 347 207,78	[6, 7]	60 347 207,78
	<u>592 040 890,32</u>		<u>625 257 403,34</u>
Muut sijoitukset			
Osakkeet ja osuudet	2 571 199 769,02	[6, 9,]	2 713 977 319,63
Rahoitusmarkkinavälineet	1 115 115 265,15	[6]	1 081 098 843,14
Kiinnelainasaamiset	157 356 524,38	[6]	156 792 955,68
Muut lainasaamiset	253 572 491,43	[6, 10]	256 189 798,41
Talletukset	155 889 591,98	[6]	212 419 382,86
	<u>4 253 133 641,96</u>		<u>4 420 478 299,72</u>
Sijoitukset yhteensä	<u>4 845 174 532,28</u>	[6]	<u>5 045 735 703,06</u>
Saamiset			
Ensivakuutustoiminnasta			
Vakuutuksenottajilta	79 715 854,42		68 657 129,90
Muut saamiset			
Saman konsernin yrityksiltä	2 584 839,01		733 077,08
Omistusyhteisyrittäyksiltä	11 748,06		0,00
Muilta	236 256 935,00	[11]	105 045 660,00
	<u>318 569 376,49</u>		<u>174 435 866,98</u>
Muu omaisuus			
Aineelliset hyödykkeet			
Koneet ja kalusto	1 378 561,22	[12]	1 710 504,32
Rahat ja pankkisaamiset	195 502 971,96		265 430 910,39
	<u>196 881 533,18</u>		<u>267 141 414,71</u>
Siirtosaamiset			
Korot ja vuokrat	17 339 537,92		20 478 697,27
Saaminen vastuunjaosta	2 796 200,00		649 900,00
Muut siirtosaamiset	179 861,35		1 820 423,63
	<u>20 315 599,27</u>		<u>22 949 020,90</u>
	<u>5 390 481 424,02</u>		<u>5 524 270 050,57</u>
Vastattavaa			
Oma pääoma			
Pohjarahasto	5 000 000,00		5 000 000,00
Takuupääoma	112 000,00		112 000,00
Vähemmistöosuus			
Edellisten tilikausien voitto/tappio	41 757 014,93		40 160 194,18
Tilikauden voitto/tappio	2 052 000,00		1 642 000,00
	<u>48 921 014,93</u>	[13]	<u>46 914 194,18</u>
Tilinpäätössiirtojen kertymä			
Poistoero	444 858,62		489 193,60
Vakuutustekninen vastuvelka			
Vakuutusmaksuvastuu	2 484 459 214,22		2 783 988 806,91
Korvausvastuu	2 660 515 745,69		2 588 189 149,12
	<u>5 144 974 959,91</u>	[14]	<u>5 372 177 956,03</u>
Velat			
Ensivakuutustoiminnasta			
Muut velat	4 956 002,86		725 212,03
Saman konsernin yrityksille	141 450,51		420 511,63
Omistusyhteisyrittäyksille	52 253,26		159 149,30
Muille	136 641 365,61	[15]	69 576 276,25
	<u>141 791 072,24</u>		<u>70 881 149,21</u>
Siirtovelat			
Velka vastuunjakoon	1 585 500,00		248 200,00
Muut siirtovelat	52 764 018,32	[16]	33 559 357,55
	<u>54 349 518,32</u>		<u>33 807 557,55</u>
	<u>5 390 481 424,02</u>		<u>5 524 270 050,57</u>

Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Etera

Rahoituslaskelma 2013

	<u>2013</u>	<u>2012</u>
Liiketoiminnan rahavirta		
Voitto/tappio varsinaisesta toiminnasta	3 175 342,18	2 817 181,88
Oikaisut:		
Vakuutusteknisen vastuuvelan muutos	-227 202 996,12	262 556 578,16
Sijoitusten arvonalentumiset ja palautuneet arvonalentumiset	135 956 701,45	13 222 997,78
Suunnitelman mukaiset poistot	2 566 434,35	1 981 830,32
Muut oikaisut	-197 073 290,01	-157 679 813,52
Rahavirta ennen käyttöpääoman muutosta	<u>-282 577 808,15</u>	<u>122 898 774,62</u>
Käyttöpääoman muutos		
Lyhytaikaisten korottomien liikesaamisten lisäys(-)/vähennys(+)	-141 500 087,88	97 211 250,37
Lyhytaikaisten korottomien velkojen lisäys(+)/vähennys(-)	91 451 883,80	-58 187 943,11
Liiketoiminnan rahavirta ennen rahoituseriä ja veroja	-332 626 012,23	161 922 081,88
Maksetut välittömät verot	-1 167 677,16	-1 046 510,23
Liiketoiminnan rahavirta	<u><u>-333 793 689,39</u></u>	<u><u>160 875 571,65</u></u>
Investointien rahavirta		
Investoinnit sijoituksiin	-2 222 233 140,40	-3 574 435 107,94
Luovutustulot sijoituksista	2 483 472 197,13	3 251 566 681,84
Aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden investoinnit ja luovutustulot (netto)	2 671 873,48	-9 473 918,43
Investointien rahavirta	<u><u>263 910 930,21</u></u>	<u><u>-332 342 344,53</u></u>
Rahoituksen rahavirta		
Maksetut takuupääoman korot ja muu voitonjako	-45 179,25	-46 300,00
Rahavarojen muutos	<u><u>-69 927 938,43</u></u>	<u><u>-171 513 072,88</u></u>
Rahavarat tilikauden alussa	265 430 910,39	436 943 983,27
Rahavarat tilikauden lopussa	<u><u>195 502 971,96</u></u>	<u><u>265 430 910,39</u></u>
	<u><u>-69 927 938,43</u></u>	<u><u>-171 513 072,88</u></u>

Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Etera

Tuloslaskelman liitetiedot 31.12.2013

VAKUUTUSMAKSUTULO [1]	<u>2013</u>		<u>2012</u>	
TyEL:n mukainen perusvakuutus				
Työnantajan osuus	486 752 862,77		475 896 062,92	
Työntekijän osuus	<u>148 514 445,72</u>	635 267 308,49	<u>145 526 312,84</u>	621 422 375,76
TEL:n mukainen lisäeläkevakuutus		182 977,24		179 220,89
YEL:n vähimmäisturvan mukainen vakuutus		<u>23 652 798,93</u>		<u>21 389 063,98</u>
Vakuutusmaksutulo ¹⁾		<u>659 103 084,66</u>		<u>642 990 660,63</u>
Luottotappiot vakuutusmaksusaamisista (-)				
LEL ²⁾		324 126,31		305 259,61
TyEL		2 946 224,90		4 677 731,02
YEL		<u>671 222,69</u>		<u>607 595,25</u>
		<u>3 941 573,90</u>		<u>5 590 585,88</u>

¹⁾ Luottotappioilla vähennettynä

²⁾ Kohdistuu LEL/TaEL-vakuutusmaksukantaan ennen 1.1.2007.

MAKSETUT KORVAUKSET [2]

Maksettu eläkkeensaajille				
TyEL:n mukainen perusvakuutus	1 106 200 021,49		1 069 104 248,74	
TEL:n mukainen lisäeläkevakuutus	10 678,47		6 431,13	
YEL:n vähimmäisturvan mukainen vakuutus	<u>3 640 358,26</u>	1 109 851 058,22	<u>2 445 261,30</u>	1 071 555 941,17
Maksettu / saatu vastuunjakokorvauksia				
TyEL-eläkkeet		-341 047 430,88		-344 533 557,87
YEL-eläkkeet		784 013,47		-1 349 342,00
Osuus työttömyysvakuutusrahaston (TVR) vakuutusmaksusta ja palkat- tomien aikojen perusteella karttuneiden eläkeosien kustannustenjaosta		-29 615 060,71		-23 837 795,72
VEKL:n valtion korvaus		<u>-74 312,79</u>		<u>-47 703,82</u>
Yhteensä		<u>-369 952 790,91</u>		<u>-369 768 399,41</u>
Korvaustoiminnan hoitokulut	9 337 349,24		10 486 475,56	
Työkyvyn ylläpitotoiminnon hoitokulut	<u>894 156,00</u>	<u>10 231 505,24</u>	<u>935 767,80</u>	<u>11 422 243,36</u>
Maksetut korvaukset yhteensä		<u>750 129 772,55</u>		<u>713 209 785,12</u>

Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Etera

Tuloslaskelman liitetiedot 31.12.2013

SIJOITUSTOIMINNAN NETTOTUOTON ERITTELY

Sijoitustoiminnan tuotot [3]	<u>2013</u>		<u>2012</u>	
Tuotot kiinteistösijoituksista				
Korkotuotot				
Saman konsernin yrityksiltä	10 438 411,71		3 836 110,47	
Omistusyhteisyrityksiltä	777 308,31		1 584 408,96	
Muilta	<u>254 208,09</u>	11 469 928,11	<u>620 325,66</u>	6 040 845,09
Muut tuotot				
Muilta		<u>35 644 157,65</u>		<u>38 484 902,61</u>
Yhteensä		<u>47 114 085,76</u>		<u>44 525 747,70</u>
Tuotot muista sijoituksista				
Osinkotuotot	71 216 572,50		51 963 513,00	
Korkotuotot	85 792 684,16		132 560 622,89	
Muut tuotot	<u>443 526 270,92</u>	<u>600 535 527,58</u>	<u>452 951 177,10</u>	<u>637 475 312,99</u>
Yhteensä		<u>647 649 613,34</u>		<u>682 001 060,69</u>
Arvon alentumisten palautukset		29 407 436,35		36 836 553,72
Myyntivoitot		<u>221 479 382,71</u>		<u>184 788 887,08</u>
Yhteensä		<u>898 536 432,40</u>		<u>903 626 501,49</u>
Sijoitustoiminnan kulut [4]				
Kulut kiinteistösijoituksista		18 254 161,70		18 842 328,03
Kulut muista sijoituksista		726 791 186,53		425 992 978,33
Korkokulut		<u>56 908 711,19</u>		<u>18 875 295,12</u>
Yhteensä		<u>801 954 059,42</u>		<u>463 710 601,48</u>
Arvon alenemiset ja poistot				
Arvon alenemiset	165 364 137,80		50 059 551,50	
Rakennusten suunnitelmapoistot	<u>429 289,35</u>	165 793 427,15	<u>358 519,73</u>	50 418 071,23
Myyntitappiot		<u>24 415 505,96</u>		<u>27 116 394,41</u>
Yhteensä		<u>992 162 992,53</u>		<u>541 245 067,12</u>
Sijoitustoiminnan nettotuotto tuloslaskelmassa		<u>-93 626 560,13</u>		<u>362 381 434,37</u>

Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Etera

Tuloslaskelman liitetiedot 31.12.2013

KOKONAISLIIKEKULUT TOIMINNOITTAIN	[5]	<u>2013</u>	<u>2012</u>
Maksetut korvaukset			
Korvaustoiminnan hoitokulut	9 337 349,24		10 486 475,56
Työkyvyn ylläpitotoiminnon hoitokulut	<u>894 156,00</u>	10 231 505,24	<u>935 767,80</u>
Liikekulut		39 374 405,92	26 788 549,84
Sijoitustoiminnan hoitokulut			
Kulut kiinteistösijoituksista	1 875 112,48		1 712 692,62
Kulut muista sijoituksista	<u>7 892 757,19</u>	<u>9 767 869,67</u>	<u>6 756 740,00</u>
Kokonaisliikekulut yhteensä		<u><u>59 373 780,83</u></u>	<u><u>46 680 225,82</u></u>
TULOSLASKELMAN ERÄ Liikekulut	[5]	[5]	
		<u>2013</u>	<u>2012</u>
Vakuutusten hankintamenot			
Ensivakuutuksen palkkiot	216 364,70		274 389,11
Muut vakuutusten hankintamenot	<u>8 597 788,79</u>	8 814 153,49	<u>9 520 333,95</u>
Vakuutusten hoitokulut		24 443 651,25	10 766 494,60
Hallintokulut			
Lakisääteiset maksut			
ETK:n kustannusosuus	1 425 973,58		1 361 565,31
Oikeushallintomaksu	164 049,63		160 164,11
Fivan valvontamaksu	<u>116 272,07</u>	1 706 295,28	<u>117 682,52</u>
Muut hallintokulut		<u>4 410 305,90</u>	<u>4 587 920,24</u>
Liikekulut yhteensä		<u><u>39 374 405,92</u></u>	<u><u>26 788 549,84</u></u>

Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Etera

Tuloslaskelman liitetiedot 31.12.2013

HENKILÖSTÖÄ JA TOIMIELIMIÄ KOSKEVAT LIITETIEDOT [5.1]

	<u>2013</u>	<u>2012</u>
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	16 445 218,75	16 348 622,79
Eläkekulut	3 133 060,18	3 170 882,11
Muut henkilösivukulut	1 043 520,79	935 857,95
Yhteensä	<u>20 621 799,72</u>	<u>20 455 362,85</u>

	<u>2013</u>	<u>2012</u>
Johdon palkat ja palkkiot		
Toimitusjohtaja ja varatoimitusjohtaja	485 728,11	520 710,26
Hallitus ja hallituksen varajäsenet	246 920,00	235 000,00
Hallintoneuvosto ja neuvottelukunnat	112 840,00	81 790,00
	<u>845 488,11</u>	<u>837 500,26</u>

Johdon eläkesitoumukset, rahalainat, vakuudet ja vastuusitoumukset

Toimitusjohtajalle, varatoimitusjohtajalle, hallituksen ja hallintoneuvoston jäsenille ja varajäsenille ei ole annettu eläkesitoumuksia tai rahalainaa eikä heidän puolestaan ole annettu vakuuksia tai muita vastuusitoumuksia.

	<u>2013</u>	<u>2012</u>
Henkilöstön keskimääräinen luku	288	290

	<u>2013</u>	<u>2012</u>
Tilintarkastajan palkkiot eriteltyinä toimeksiantoryhmittäin		
Tilintarkastus	101 928,00	69 462,52
Tilintarkastuslain 1§:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettujen toimeksiannot	558,00	0,00
Veroneuvonta	16 554,00	2 029,50
Muut palvelut	90 420,00	8 476,00
	<u>209 460,00</u>	<u>79 968,02</u>

Eteran tilintarkastusyhteisönä toimii Ernst & Young Oy.

Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Etera

Taseen liitetiedot 31.12.2013

SJOKITUKSET [6]

Sijoitusten käypä arvo ja arvostusero

	2013			2012		
	Jäljellä oleva hankintameno	Kirjanpitoarvo	Käypä arvo	Jäljellä oleva hankintameno	Kirjanpitoarvo	Käypä arvo
Kiinteistösijoitukset						
Kiinteistöt	27 924 576,86	27 924 576,86	32 326 595,85	28 352 443,79	28 352 443,79	32 684 674,47
Kiinteistöosakkeet saman konsernin yrityksissä	171 505 762,70	171 505 762,70	192 000 619,12	311 493 475,86	311 493 475,86	328 480 936,61
Kiinteistöosakkeet omistusyhteisyriksissä	48 562 923,37	48 562 923,37	100 085 986,74	53 324 755,54	53 324 755,54	107 722 689,74
Muut kiinteistöosakkeet	10 147 946,67	10 147 946,67	14 128 995,75	6 540 410,45	6 540 410,45	9 781 002,85
Lainasaamiset saman konsernin yrityksiltä	273 552 472,94	273 552 472,94	273 552 472,94	165 199 109,92	165 199 109,92	165 199 109,92
Lainasaamiset omistusyhteisyriksiltä	60 347 207,78	60 347 207,78	60 347 207,78	60 347 207,78	60 347 207,78	60 347 207,78
Muut sijoitukset						
Osakkeet ja osuudet	2 571 199 769,02	2 571 199 769,02	2 993 488 958,74	2 713 977 319,63	2 713 977 319,63	3 023 522 378,05
Rahoitusmarkkinavälineet	1 115 115 265,15	1 115 115 265,15	1 117 993 438,97	1 081 098 843,14	1 081 098 843,14	1 111 975 716,21
Kiinnelainasaamiset	157 356 524,38	157 356 524,38	157 356 524,38	156 792 955,68	156 792 955,68	156 792 955,68
Muut lainasaamiset	253 572 491,43	253 572 491,43	253 572 491,43	256 189 798,41	256 189 798,41	256 189 798,41
Talletukset	155 889 591,98	155 889 591,98	155 889 591,98	212 419 382,86	212 419 382,86	212 419 382,86
	4 845 174 532,28	4 845 174 532,28	5 350 742 883,68	5 045 735 703,06	5 045 735 703,06	5 465 115 852,58

Rahoitusmarkkinavälineiden jäljellä oleva hankintameno sisältää korkotoitoiksi (+) tai niiden vähennykseksi (-) jaksotettua nimellisarvon ja hankintamenoerotusta

6 460 433,00

6 639 907,82

Käyvän arvon ja kirjanpitoarvon arvostusero

505 568 351,40

419 380 149,52

Ei suojaavien johdannaisten käypä arvo ja arvostusero

	<u>2013</u>		<u>2012</u>	
	Kirjanpitoarvo	Käypä arvo	Kirjanpitoarvo	Käypä arvo
Muut saamiset				
Maksetut optiopreemiot	62 071 223,72	62 227 678,72	18 620 123,52	18 902 278,91
Muut velat				
Saadut optiopreemiot	-51 152 151,98	-50 870 640,42	-39 078 642,11	-47 718 108,67
Muut siirtosaamiset ja -velat				
Termini-, futuuri-, koronvaihto-, ja ym. sopimukset	-29 813 747,54	6 927 005,54	-15 193 642,01	-1 948 601,61
	-18 894 675,80	18 284 043,84	-35 652 160,60	-30 764 431,37
Käyvän arvon ja kirjanpitoarvon arvostusero		37 178 719,64		4 887 729,23
Käyvän arvon ja kirjanpitoarvon arvostusero yht.		<u>542 747 071,04</u>		<u>424 267 878,75</u>

Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Etera

Taseen liitetiedot 31.12.2013

KIINTEISTÖSJOITUKSET

[7]

Kiinteistösijoitusten muutokset

	2013			2012		
	Kiinteistöt ja kiinteistö-osakkeet	Lainasaamiset saman konsernin yrityksiltä	Lainasaamiset omistusyhteisyyksiltä	Kiinteistöt ja kiinteistö-osakkeet	Lainasaamiset saman konsernin yrityksiltä	Lainasaamiset omistusyhteisyyksiltä
Hankintameno 1.1.	503 534 137,17	165 199 109,92	60 347 207,78	505 988 814,60	66 481 661,57	69 204 507,36
Lisäykset	1 311 603,23	136 271 848,83	0,00	108 949 535,40	115 251 683,68	0,00
Vähennykset	-150 189 014,02	-27 918 485,81	0,00	-111 404 213,00	-16 534 235,31	-8 857 299,58
Hankintameno 31.12.	354 656 726,38	273 552 472,94	60 347 207,78	503 534 137,00	165 199 109,92	60 347 207,78
Kertyneet poistot 1.1.	-8 233 145,07	-	-	-7 874 625,34	-	-
Vähennysten kertyneet poistot	-	-	-	-	-	-
Tilikauden poistot	-429 289,35	-	-	-358 519,73	-	-
Kertyneet poistot 31.12.	-8 662 434,42	-	-	-8 233 145,07	-	-
Arvon alentumiset 1.1.	-95 589 906,45	-	-	-82 716 243,95	-	-
Vähennysten arvonalentumiset	21 746 703,60	-	-	-5 006 098,54	-	-
Tilikauden arvonalentumiset	-14 009 879,51	-	-	-8 377 321,21	-	-
Arvon alentumisten palautukset	0,00	-	-	509 757,25	-	-
Arvon alentumiset 31.12.	-87 853 082,36	-	-	-95 589 906,45	-	-
Kirjanpitoarvo 31.12.	258 141 209,60	273 552 472,94	60 347 207,78	399 711 085,48	165 199 109,92	60 347 207,78

Omassa käytössä olevat kiinteistöt ja kiinteistöosakkeet

	2013	2012
	Jäljellä oleva hankintameno	20 459 070,49
Kirjanpitoarvo	20 459 070,49	20 435 965,88
Käypä arvo	23 482 259,84	23 459 155,23

Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Etera

Taseen liitetiedot 31.12.2013

KIINTEISTÖOSAKKEET 31.12.2013	[8]	Konsernin omistus- osuus %	Emoyhtiön omistus- osuus %
Saman konsernin yrityksissä			
Asunto Oy Espoon Matinpuronpuisto 4		79,58	79,58
Asunto Oy Espoon Matinpuronpuisto 5		79,58	79,58
Asunto Oy Espoon Matinpuronpuisto 6		79,58	79,58
Asunto Oy Espoon Matinpuronpuisto 7		79,58	79,58
Asunto Oy Espoon Matinpuronranta 1		79,58	79,58
Asunto Oy Espoon Matinpuronranta 2		79,58	79,58
Asunto Oy Espoon Matinpuronranta 3		79,58	79,58
Asunto Oy Espoon Matinpuronranta 4		79,58	79,58
Asunto Oy Helsingin Kipparin Klaava		68,20	68,20
Asunto Oy Helsingin Mänty		100	100
Asunto Oy Kemin Valtakatu 10		67,07	67,07
Asunto Oy Nokian Kissankello		61,83	61,83
Asunto Oy Tornion Länsipiha		100	100
Asunto Oy Turun Kuninkaanlaakson A-talo		91,12	91,12
Kiinteistö Oy Aallon Huippu		100	
Kiinteistö Oy Alvar Aallonkatu 3		100	
Kiinteistö Oy Annalankankaantie 20		100	100
Kiinteistö Oy Esterinportti 2		100	100
Kiinteistö Oy Helsingin Ruislintu		100	100
Kiinteistö Oy Helsingin Töölönlahdenkatu 3		100	
Kiinteistö Oy Hulikanpala		100	100
Kiinteistö Oy Joensuun Rantakylän Palvelukoti		100	100
Kiinteistö Oy Jämsän Jämsänkoskentie 25		100	100
Kiinteistö Oy Järvenpään Yhteiskouluntie 13		100	100
Kiinteistö Oy Keravan Peltomäenkatu 2-4		100	100
Kiinteistö Oy Kuhankeittäjä		100	100
Kiinteistö Oy Kutomotie 16		100	100
Kiinteistö Oy Kutomotie 18		100	100
Kiinteistö Oy Meritonttu		100	100
Kiinteistö Oy Oulun Soramäentie 1		100	100
Kiinteistö Oy Pakkalankujan Hoivakoti		100	100
Kiinteistö Oy Rokuan kylpylähotelli		100	100
Kiinteistö Oy Spektrin Kvintti		100	100
Kiinteistö Oy Tahkoniemi 1		100	100
Kiinteistö Oy Tilkan Sairaala		100	100
Kiinteistö Oy Tilkan Viuhka		100	100
Kiinteistö Oy Vega		100	100
Kiinteistö Oy Westend-Helmi		100	100
Kiinteistö Oy Vänrikirinne		100	100
Kiinteistöyhtiö Sukkasijoitus Oy		100	100
Pommisuoja Oy		100	100

Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Etera

Taseen liitetiedot 31.12.2013

KIINTEISTÖOSAKKEET 31.12.2013	[8]	Konsernin omistus- osuus %	Emoyhtiön omistus- osuus %
Uudet kiinteistöosakkeet konsernissa			
City Fund Management Yksi Oy		100	100
City Fund Management Kaksi Oy		100	100
City Fund Management Kolme Oy		100	100
Kiinteistö Oy Espoon Länsiväylänsivu		100	100
Kiinteistö Oy Helsingin Pohjoinen Rautatienkatu 30		100	100
Kiinteistö Oy Jyväskylän Martikaisentie		100	100
Kiinteistö Oy Lahden Koneharjunkatu 6		100	100
Loistotoimistot Ky		100	100
Timanttitoimistot Ky		100	100
Tähtitoimistot Ky		100	100
Myydyt kiinteistöosakkeet konsernista			
Asunto Oy Espoon Matinpuruista 1		79,58	79,58
Asunto Oy Espoon Matinpuruista 2		79,58	79,58
Asunto Oy Espoon Matinpuruista 3		79,58	79,58
Asunto Oy Helsingin Alvar		100	100
Asunto Oy Palvelutalo Untuva		100	100
Kiinteistö Oy Hoivakoti Villa Olavi		100	100
Kiinteistö Oy Hyvinkään Haavantie 4		100	100
Kiinteistö Oy Itämerenkatu 5		100	100
Kiinteistö Oy Jämsän Hotellitie 1		100	100
Kiinteistö Oy Kontinkankaan kuntoutussairaala		100	100
Kiinteistö Oy Kuninkaanlaakson Hoivakoti		100	100
Kiinteistö Oy Kärjen Palvelutalo		100	100
Kiinteistö Oy Lappeenrannan Ierikankuja 1		100	100
Kiinteistö Oy Lohjan Yrittäjätalo		100	100
Kiinteistö Oy Matinpuron Pysäköinti		79,58	79,58
Kiinteistö Oy Munkkiluodontie 44		100	100
Kiinteistö Oy Pasilanraitio 9		100	100

Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Etera

Taseen liitetiedot 31.12.2013

KIINTEISTÖOSAKKEET 31.12.2013		Konsernin omistus- osuus %	Emoyhtiön omistus- osuus %
	[8]		
Omistusyhteisyrityksissä			
Osakkuusyritykset			
Asunto Oy Espoon Sellonhuippu		25,50	25,50
Asunto Oy Helsingin Strömbergintie 8		37,67	37,67
Asunto Oy Jyväskylän Assistentti		25,61	25,61
Asunto Oy Jyväskylän Dosentti		44,48	44,48
Asunto Oy Jyväskylän Skuutti		22,29	22,29
Asunto Oy Rovaniemen Pohjanseniorit		44,50	44,50
Asunto Oy Turun Waltter		29,13	29,13
CFI Fund Management I Oy		49,00	49,00
ET-Hoivakiinteistöt Oy		40,00	40,00
Hypo Fund Management I Oy		43,00	43,00
Hypo Fund Management II Oy		49,00	49,00
Kiinteistö Oy Kauppakeskus Sello		25,50	25,50
Kiinteistö Oy Kipparipari		48,80	48,80
Kiinteistö Oy Selloparkki		25,50	25,50
Kiinteistö Oy Viherlaakson Ostokeskus		29,96	29,96
Laulu-Miesten Kiinteistö Oy		25,42	25,42
Leppävaaran Hotellikiinteistö Oy		25,50	25,50

Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Etera

Taseen liitetiedot 31.12.2013

OSAKKEET JA OSUJEDET 31.12.2013

[9]

Arvopaperi	Kotipaikka	Osuus osakkeista %	Kirjanpitoarvo 31.12.2013	Käypä arvo 31.12.2013
Osakkeet				
3Step IT Group Oy	Suomi	6,96%	4 821 289,80	6 257 694,68
ABB Ltd	Sveitsi	0,01%	4 957 516,29	5 735 581,62
Accenture PLC	Irlanti	0,01%	5 232 019,93	5 366 325,86
Anvia Oyj	Suomi	4,27%	9 133 857,00	9 133 857,00
Arek Oy	Suomi	4,41%	618 520,58	618 520,46
AstraZeneca PLC	Iso-Britannia	0,00%	301 728,86	356 849,75
Autoliv Inc	Ruotsi	0,08%	4 989 667,17	4 989 667,17
BG Group PLC	Iso-Britannia	0,01%	5 493 959,70	6 225 260,89
Boeing Co/The	Yhdysvallat	0,01%	5 026 811,38	5 047 117,69
Bridgestone Corp	Japani	0,03%	5 089 181,01	5 630 700,66
Brilliance China Automotive Holdings Ltd	Hongkong	0,09%	5 251 793,18	5 251 793,18
Caverion Oyj	Suomi	0,60%	736 994,96	6 741 269,40
Cencorp 13 RTS	Suomi	4,70%	0,00	484 630,02
Cencorp Oyj	Suomi	1,92%	491 842,05	491 842,05
Chaoda Modern Agriculture Holdings Ltd	Kiina	0,15%	412 084,37	412 726,50
Chevron Corp	Yhdysvallat	0,00%	4 296 570,71	4 619 251,69
Cie Financiere Richemont SA	Sveitsi	0,02%	4 911 838,76	5 780 384,49
CNOOC Ltd	Kiina	0,01%	4 567 396,41	4 567 396,41
Conor SPV II Ky ("SPV")	Suomi	7,35%	2 011 501,79	3 415 617,86
Conor SPV IIIKy ("SPV")	Suomi	6,16%	1 960 653,73	1 960 653,73
Continental Resources Inc/OK	Yhdysvallat	0,04%	5 101 353,04	6 611 681,53
Delta Air Lines Inc	Yhdysvallat	0,03%	4 900 021,75	4 900 021,75
Drillcon AB	Ruotsi	5,48%	788 341,93	788 341,93
El du Pont de Nemours & Co	Yhdysvallat	0,01%	5 001 988,38	5 559 031,25
Eli Lilly & Co	Yhdysvallat	0,02%	9 882 456,59	9 986 730,48
EOG Resources Inc	Yhdysvallat	0,02%	5 104 258,51	6 204 981,51
Esperi Care Group Oy	Suomi	5,95%	1 376 190,00	1 655 395,32
Exilion Capital Oy	Suomi	25,50%	33 252,00	33 252,00
Finavo Oy	Suomi	47,50%	1 206,50	1 206,50
Finnprotein Oy	Suomi	22,00%	13 199,31	13 199,31
First Quantum Minerals Ltd	Kanada	0,02%	866 741,52	1 303 251,31
FIT Biotech Oy, A-sarja	Suomi	4,61%	0,70	0,70
Fortum Oyj	Suomi	0,19%	28 663 950,27	28 663 950,27
Futurice Oy	Suomi	16,63%	1 958 405,99	2 970 278,76
General Motors Co	Yhdysvallat	0,01%	4 943 863,90	5 334 348,49
Genuine Parts Co	Yhdysvallat	0,06%	4 916 506,03	5 246 747,88
Glaston Oyj	Suomi	26,13%	7 995 151,30	10 761 612,42
GlaxoSmithKline PLC	Iso-Britannia	0,00%	51 779,44	58 896,97
Great Wall Motor Co Ltd	Kiina	0,17%	5 359 214,42	7 124 461,11
Haier Electronics Group Co Ltd	Hongkong	0,16%	5 296 937,35	8 400 026,18
Halliburton Co	Yhdysvallat	0,02%	4 997 920,60	5 703 901,09
Hankook Tire Co Ltd	Etelä-Korea	0,09%	4 803 126,27	4 803 126,27
Holcim Ltd	Sveitsi	0,02%	4 349 951,12	4 349 951,12
Honeywell International Inc	Yhdysvallat	0,01%	4 927 495,23	5 499 028,35
Hydroline Oy	Suomi	19,00%	286 207,51	286 207,51
Jarden Corp	Yhdysvallat	0,09%	4 993 232,99	5 426 350,52
Kesko Oyj	Suomi	0,55%	13 980 652,21	14 457 513,28
Kingfisher PLC	Iso-Britannia	0,07%	5 023 443,38	7 688 155,21
KOC Holding AS	Turkki	0,04%	3 321 601,08	3 321 601,08

Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Etera

Taseen liitetiedot 31.12.2013

OSAKKEET JA OSUUDET 31.12.2013

[9]

Arvopaperi	Kotipaikka	Osuus osakkeista %	Kirjanpitoarvo 31.12.2013	Käypä arvo 31.12.2013
Kone Oyj	Suomi	0,09%	11 726 869,60	12 456 855,42
Lamor Corporation Ab	Suomi	10,09%	3 444 273,96	3 444 273,96
Lemminkäinen Oyj	Suomi	1,09%	2 587 055,43	3 251 190,00
Lenovo Group Ltd	Hongkong	0,06%	4 907 439,95	5 467 535,75
Leverator Oyj	Suomi	11,11%	11 428,60	11 428,60
Länsi-Pasilan Autopaikat Oy	Suomi	3,82%	107,64	107,67
Macy's Inc	Yhdysvallat	0,04%	4 970 144,68	5 031 832,35
Metso Oyj	Suomi	0,54%	21 546 399,01	25 362 014,04
Micron Technology Inc	Yhdysvallat	0,04%	4 911 130,66	5 945 725,47
Nippon Telegraph & Telephone Corp	Japani	0,01%	4 791 199,07	5 465 726,92
Nokia Oyj	Suomi	0,05%	11 630 000,00	11 630 000,00
Nokian Renkaat Oyj	Suomi	0,14%	6 447 164,37	6 667 597,31
NRK Holding Oy	Suomi	10,00%	1,00	1,00
Odfjell Drilling Ltd	Norja	0,10%	868 109,53	868 109,53
Orava Residential Real Estate Inv. Trust plc	Suomi	9,24%	2 781 000,00	2 786 400,00
Pajuniemi Oy	Suomi	5,88%	0,00	0,00
Pandora A/S	Tanska	0,11%	5 003 017,71	5 555 467,67
Panostaja Oyj	Suomi	8,23%	3 066 480,00	3 066 480,00
PulteGroup Inc	Yhdysvallat	0,11%	5 419 095,10	6 203 611,05
QUALCOMM Inc	Yhdysvallat	0,01%	4 925 710,34	5 437 053,15
Raisio Plc	Suomi	0,50%	3 560 040,00	3 560 040,00
Revenio Group Oyj	Suomi	0,46%	868 000,00	4 333 000,00
Royal Caribbean Cruises Ltd	Yhdysvallat	0,07%	5 011 892,88	5 398 404,76
Samsung Electronics Co Ltd	Etelä-Korea	0,00%	4 535 573,74	4 535 573,74
SanDisk Corp	Yhdysvallat	0,05%	4 830 821,61	6 137 045,90
SoftBank Corp	Japani	0,01%	4 885 426,44	5 461 166,39
Sponda Oyj	Suomi	0,26%	2 129 323,44	2 491 721,10
SRV Group Plc	Suomi	1,07%	1 595 700,00	1 595 700,00
Staffpoint Holding Oy	Suomi	17,25%	3 612 753,62	3 612 753,62
Starbucks Corp	Yhdysvallat	0,01%	4 959 144,74	6 365 426,73
Supponor Inc	Iso-Britannia	2,35%	600 000,00	1 024 133,99
Swatch Group AG/The	Sveitsi	0,04%	4 912 113,18	5 277 777,78
Svenska Cellulosa AB SCA	Ruotsi	0,04%	2 541 859,68	5 470 194,49
Takoma Oyj	Suomi	0,48%	9 000,00	9 000,00
Talenom Group Oy	Suomi	16,92%	495 000,00	495 000,00
Taylor Wimpey PLC	Iso-Britannia	0,12%	4 934 660,86	5 207 880,53
Telefonaktiebolaget LM Ericsson	Ruotsi	0,02%	4 427 650,66	4 427 650,66
Telenor ASA	Norja	0,02%	4 951 601,11	5 014 229,34
The Forest Company Limited	Guernsey	4,16%	10 569 054,11	11 629 323,47
Tieto Oyj	Suomi	4,10%	37 687 256,53	49 320 000,00
Tieto-Tapiola Oy	Suomi	6,06%	1 422 400,00	1 422 400,00
Tornator Oyj	Suomi	6,25%	5 000 000,00	29 812 500,00
Turvatiimi Oyj	Suomi	7,39%	1 168 420,68	1 168 420,68
UPM-Kymmene Oyj	Suomi	0,59%	34 554 474,79	38 071 941,88
Ursviken Group Oy	Suomi	13,32%	1 155 006,86	1 536 999,20
Vakuutusosakeyhtiö Garantia	Suomi	18,00%	5 582 148,89	5 582 148,91
Viking Line Abp	Suomi	0,21%	399 887,93	399 887,93
Visa Inc	Yhdysvallat	0,01%	4 968 353,79	6 457 834,82
WPP PLC	Iso-Britannia	0,03%	4 959 056,69	6 285 474,39
YIT Oyj	Suomi	0,97%	4 106 015,58	12 541 504,00
Osakkeet yhteensä			478 712 941,46	583 536 935,42

Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Etera

Taseen liitetiedot 31.12.2013

OSAKKEET JA OSUJEDET 31.12.2013

[9]

Arvopaperi	Kotipaikka	Osuus osakkeista %	Kirjanpitoarvo 31.12.2013	Käypä arvo 31.12.2013
Korkorahastot				
Aktia Em Mrkt Local Currency Bond+ D	Suomi		38 475 610,02	48 329 256,49
Aktia Inflation Bond+ D	Suomi		46 215 539,53	51 369 702,17
Aviva Investors - GL. Short Duration High Yield EUR	Luxemburg		24 529 236,33	25 937 212,58
Avoca Secured Floating Rate Loan Fund	Irlanti		25 000 000,00	27 971 920,54
Mlife Korkosalkku E	Suomi		30 000 000,00	32 525 289,69
Muzinich Short Duration High Yield Bond I (Eur Hedged)	Irlanti		24 415 463,00	26 395 461,67
NLSSLF SUnits -S(EUR)-	Luxemburg		21 121 418,47	26 943 361,17
Northern Star-Enhanced Fixed Income Opp.S 5+Fund I	Luxemburg		10 068 673,90	10 858 723,75
Parvest Convertible Bond World I (EUR)	Luxemburg		20 000 000,00	24 071 062,76
Schroder GAIA Cat Bond EUR Hedged	Luxemburg		20 000 000,00	23 203 600,00
SSCSIL Mercer Multi-Asset Growth Funds	Irlanti		492 723 145,31	496 875 419,30
Talomon European Debt Fund E	Luxemburg		10 011 762,85	10 825 443,14
Korkorahastot yhteensä			762 560 849,41	805 306 453,26
Osakerahastot				
Amundi Funds Equity Emerging Internal Demand - XU	Luxemburg		25 515 462,78	25 515 462,78
Celsius ICECAPITAL Active Beta A	Suomi		20 000 000,00	21 006 400,00
Danske Invest Suomen Pienyhtiöt K	Suomi		20 226 983,05	27 548 970,06
eQ Kehittyvät Markkinat Osinko K (kasvu)	Suomi		12 826 182,75	14 391 521,47
Fourton Odysseus	Suomi		5 021 864,23	8 067 526,08
Fourton Tempo A	Suomi		10 000 000,00	11 425 000,00
KJK Fund II, SICAV SIF Balkan AI shares	Luxemburg		10 000 000,00	11 288 366,94
Market Vectors Gold Miners ETF	Yhdysvallat		33 762 381,12	33 762 381,12
Northern Star Opps FD SCA SICAV FIS-Em Markets Opp A	Luxemburg		51 526 503,72	51 526 503,72
Silk Arab Falcons Fund I	Luxemburg		5 000 000,00	5 025 636,95
SISF Frontier Markets Equity I Acc	Luxemburg		22 463 496,82	32 423 319,56
SSCSIL Mercer Multi-Asset Growth Funds	Irlanti		303 794 374,14	426 247 024,28
Taalritehdas Troikka Osake Kasvu	Suomi		12 467 578,75	12 467 578,75
UB Eurooppa REIT K	Suomi		10 000 000,00	12 100 181,06
UB Real REIT Erikoissijoitusrahasto	Suomi		5 000 000,00	5 270 000,00
Osakerahastot yhteensä			547 604 827,36	698 065 872,77
Pääomarahastot				
Access Capital LP II A	Guernsey		471 613,99	471 613,99
Access Capital LP II B	Guernsey		394 742,38	394 742,38
Adelis Equity Partners Fund I AB	Ruotsi		1 322 992,54	1 328 750,40
Amanda III Eastern Private Equity L.P.	Suomi		6 727 730,93	7 763 202,73
Amanda V East L.P.	Suomi		1 397 932,82	1 457 923,71
Amber Trust II S.C.A.	Luxemburg		3 755 779,75	5 585 670,76
Armada Mezzanine Fund II Ky	Suomi		1 118 771,72	1 118 771,72
CapMan Mezzanine IV L.P.	Guernsey		1,70	1,70
CapMan Technology Fund 2007 L.P.	Guernsey		2 335 300,81	2 422 757,83
Chicago Growth Partners II, LP	Yhdysvallat		10 738 710,02	15 461 108,10
Conor Technology Fund I Ky	Suomi		5 375 371,03	5 393 389,27
Conor Technology Fund II Ky	Suomi		2 643 085,23	2 643 085,23
Crescent Mezzanine Partners VIC, LP	Yhdysvallat		2 556 000,41	2 556 000,41
Crown European Buyout Opportunities II Plc	Irlanti		14 443 793,11	16 331 697,98
Crown Global Secondaries II plc	Irlanti		7 602 219,44	15 064 527,63
Crown Opportunities Fund Ky	Suomi		11 000 000,00	15 629 416,00
Emerald Hill Capital Partners II L.P.	Japani		9 454 072,33	9 761 314,17

Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Etera

Taseen liitetiedot 31.12.2013

OSAKKEET JA OSUJEDET 31.12.2013

[9]

Arvopaperi	Kotipaikka	Osuus osakkeista %	Kirjanpitoarvo 31.12.2013	Käypä arvo 31.12.2013
Enhanced Equity Fund II, L.P.	Yhdysvallat		3 995 039,99	3 995 039,99
Eqvitec Teknologiarahasto I Ky	Suomi		88 242,21	88 242,21
Essedel Russia Opportunity Fund Ky	Suomi		4 103 142,51	4 378 611,09
Euro Choice II (Jersey) LP	Jersey		2 269 012,58	2 993 197,44
Euro Choice IV LP	Jersey		5 915 684,92	5 922 044,28
Euro Choice LP	Jersey		1,00	396 484,98
Finnmezzanine Rahasto II A Ky	Suomi		114 132,04	114 132,04
Finnmezzanine Rahasto III A Ky	Suomi		598 636,01	643 852,19
Finnventure Rahasto IV Ky	Suomi		39 523,97	39 523,97
Finnventure Rahasto V Ky	Suomi		89 015,20	233 860,02
Greenspring Global Partners IV (Offshore), L.P.	Yhdysvallat		10 675 712,51	19 051 362,87
Greenspring SPV IV, L.P.	Yhdysvallat		2 493 876,34	2 687 906,24
H.I.G. Bayside Loan Opportunity Cayman Fund II, L.P.	Yhdysvallat		3 507 398,98	3 507 398,98
Industri Kapital 2007 GP L.P.	Ruotsi		14 544 388,90	16 451 420,08
InnKap 4 Partners LP	Guernsey		5 112 987,79	5 112 987,79
Inveni Life Sciences Fund I Ky	Suomi		3 973 613,12	3 973 613,12
Inveni Secondaries Fund II Ky	Suomi		175 407,84	175 407,84
Kasvurahastojen Rahasto Ky	Suomi		631 746,10	631 746,10
KKR Mezzanine Partners I L.P.	Yhdysvallat		5 049 208,71	6 811 312,63
Macquarie European Infrastructure Fund II	Iso-Britannia		17 841 036,93	19 930 472,13
MB Equity Fund II Ky	Suomi		1 910,47	24 819,00
MB Equity Fund III Ky	Suomi		13 306,39	471 383,32
MB Equity Fund IV Ky	Suomi		1 900 604,10	2 361 004,54
MB Mezzanine Fund II Ky	Suomi		24,98	7 482,00
Midinvest Fund II Ky	Suomi		600 559,00	600 559,00
Midinvest Fund PH I Ky	Suomi		17 102,15	17 102,15
Mint Capital II L.P.	Venäjä		1 204 292,01	1 204 292,01
Morgan Stanley Global Distressed Opportunities Fund L.P.	Cayman-saaret		8 446 534,93	14 000 156,99
Nordic Mezzanine Fund II LP	Iso-Britannia		1 330 708,20	1 426 201,15
Nordic Mezzanine Fund III LP	Iso-Britannia		7 386 748,34	7 386 748,34
Partners Group Asia Pacific 2007, L.P.	Iso-Britannia		7 641 591,71	7 641 591,71
Portfolio Advisors Private Equity Fund IV Offshore	Cayman-saaret		10 949 063,72	12 738 920,06
Power Fund II Ky	Suomi		3 479 242,40	3 479 242,40
Profita Fund II Ky	Suomi		4 000,02	4 000,02
RCP Fund V Feeder, Ltd	Cayman-saaret		5 511 769,05	5 511 769,05
RCP Fund VI Feeder, Ltd	Cayman-saaret		4 171 954,29	4 171 954,29
RCP Secondary Opportunity Fund II, LP	Yhdysvallat		1 232 510,20	1 232 510,20
Sapphire (PCC) Limited -Sapphire IV Cell	Guernsey		11 730 000,00	13 221 844,86
Selected Private Equity Funds I Ky	Suomi		9 963 389,50	9 963 389,50
Selected Private Equity Funds II Ky	Suomi		1 470 417,05	1 470 417,05
Sentica Buyout III Ky	Suomi		7 180 892,05	9 306 917,22
Sentica Buyout IV Ky	Suomi		133 347,00	133 347,00
Sentica Kasvurahasto II Ky	Suomi		1 692 367,56	1 692 367,56
Sentica Terveysteknologia I Ky	Suomi		677 300,18	677 300,18
SEP III L.P.	Iso-Britannia		9 710 961,14	20 820 206,82
Sovereign Capital LP III	Iso-Britannia		5 825 320,96	6 781 994,84
Sponsor Fund II Ky	Suomi		140 556,81	140 556,81
Sponsor Fund III Ky	Suomi		5 375 069,94	5 659 051,01
Sterling Capital Partners III, L.P.	Yhdysvallat		15 095 723,52	20 063 067,84
Syntaxis Mezzanine Fund I L.P.	Guernsey		5 060 367,06	5 060 367,06
Syntaxis Mezzanine Fund II L.P.	Guernsey		2 115 759,97	2 115 759,97

Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Etera

Taseen liitetiedot 31.12.2013

OSAKKEET JA OSUUDET 31.12.2013

[9]

Arvopaperi	Kotipaikka	Osuus osakkeista %	Kirjanpitoarvo 31.12.2013	Käypä arvo 31.12.2013
Target Partners Fund II GmbH & Co. KG	Iso-Britannia		3 411 530,08	3 411 530,08
TCW/Crescent Mezzanine Partners IVB L.P.	Yhdysvallat		5 706 246,76	5 706 246,76
TCW/Crescent Mezzanine Partners V L.P.	Yhdysvallat		8 892 150,73	9 255 926,73
The Resolute Fund II, L.P.	Yhdysvallat		14 832 319,00	17 492 149,44
UOB Portfolio Advisors Pan Asia Select Fund, L.P.	Cayman-saaret		6 444 070,79	8 491 653,98
Vaaka Partners Buyout Fund II Ky	Suomi		714 551,60	714 551,60
Verdane Capital VII K/S	Ruotsi		4 493 774,12	5 152 760,51
Verdane ETF III SPV	Tanska		1 259 397,83	1 259 397,83
Pääomarahastot yhteensä			338 373 361,47	411 393 130,85
Kiinteistörahastot				
Aberdeen Property Fund Finland I Ky	Suomi		9 445 722,00	9 445 722,00
CapMan Nordic Real Estate FCP-SIF	Suomi		1 814 221,19	1 814 221,19
CapMan Real Estate I Ky	Suomi		5 090 000,00	5 497 882,06
CapMan Real Estate II Ky	Suomi		9 931 678,05	12 380 879,52
EPI Healthcare I Ky	Suomi		20 000 000,00	24 129 100,00
EPI Russia I Ky	Suomi		5 273 035,49	5 273 035,49
Exilion Real Estate I Ky	Suomi		14 832 619,00	14 832 619,00
Fennica Toimitilat I, osuussarja E, Erikoissijoitusrahasto	Suomi		20 233 807,77	20 233 807,77
Icecapital Asunto 2012 Ky	Suomi		15 228 781,00	15 228 781,00
Icecapital Housing Fund I Ky	Suomi		10 585 869,18	24 684 690,80
Icecapital Housing Fund II Ky	Suomi		10 000 000,00	14 384 740,00
Icecapital Housing Fund III Ky	Suomi		3 786 552,29	4 580 615,02
Icecapital Saint Petersburg Residential Fund I Ky	Suomi		7 041 037,21	7 041 037,21
Kauppakeskuskiinteistöt FEA Ky	Suomi		32 614 734,31	32 614 734,31
PE Toimitilat I Ky	Suomi		3 535 977,93	3 535 977,93
Sponda Fund III Ky	Suomi		12 547 329,00	13 205 235,65
Sponda Kiinteistörahasto I Ky	Suomi		6 883 503,83	6 883 503,83
Suomen Osatontti II Ky	Suomi		7 316 190,00	7 871 774,15
Suomen Osatontti Ky	Suomi		34 400 000,00	40 700 119,20
Trevian Care I Ky	Suomi		20 709 982,81	22 125 862,20
VTBC-Ashmore Real Estate Partners I, LP	Suomi		3 093 998,80	3 093 998,80
Kiinteistörahastot yhteensä			254 365 039,86	289 558 337,13
Hedge fund rahastot				
Artemis Holding Fixed Income Plus	Cayman-saaret		130 351,11	130 351,11
BH Global	Guernsey		100 367,78	103 158,23
Credit Suisse International Note 28.2.2013	Iso-Britannia		0,00	436 397,20
D.E. Shaw Composite International Fund	Cayman-saaret		20 948 464,15	25 939 542,02
D.E. Shaw Terrella Fund, L.P.	Cayman-saaret		17 324 454,88	21 380 778,48
Eden Rock Finance Master Limited	Neitsytsaaret		0,10	0,11
Estlander & Partners Cayman SPC - Alpha Trend Class B	Cayman-saaret		17 298 426,67	17 298 426,67
Excalibur	Ruotsi		10 053 454,27	10 053 454,27
GCI Japan Hybrids Class C	Japani		18 852 875,05	18 852 875,05
Goldman Sachs Glob.Opport.Fund Offshore, Ltd A2 ser 1	Cayman-saaret		19 230 769,29	21 244 633,66
Gottex ABI Fund Limited Class Eur	Cayman-saaret		0,19	0,19
ILS Property & Casualty Feeder Fund Ltd	Cayman-saaret		1 752 503,08	1 752 503,08
ILS SPC ILS-D03-2014 Segregated Portfolio (USD)	Cayman-saaret		5 075 774,06	5 075 774,06
ILS SPC-ILS-D03(USD)	Cayman-saaret		11 050 363,57	11 050 363,57
IRIS Balanced Cell	Guernsey		5 000 000,00	6 673 263,84
King Street Capital, Ltd. - Class S Series 13	Yhdysvallat		12 501,32	12 501,32
King Street Capital, Ltd. - Class S Series 14	Yhdysvallat		1 550,74	3 115,95

Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Etera

Taseen liitetiedot 31.12.2013

OSAKKEET JA OSUUDET 31.12.2013

[9]

Arvopaperi	Kotipaikka	Osuus osakkeista %	Kirjanpitoarvo 31.12.2013	Käypä arvo 31.12.2013
King Street Capital, Ltd. - Class S Series 18	Yhdysvallat		10 475,50	12 652,91
King Street Capital, Ltd. - Class S Series 20	Yhdysvallat		19 688,15	21 254,04
King Street Capital, Ltd. - Class S Series 28	Yhdysvallat		681,62	1 351,39
King Street Capital, Ltd. - Class S Series 32	Yhdysvallat		9 471,12	10 967,97
King Street Capital, Ltd. - Class S Series 34	Yhdysvallat		6 276,25	6 276,25
King Street Capital, Ltd. - Class S Series 40	Yhdysvallat		801,47	3 222,44
Madison Niche Assets Fund, Ltd	Bermuda		1 422 427,73	1 422 427,73
Madison Niche Opportunities Fund, Ltd	Bermuda		1 866 163,88	1 866 163,88
Morgan Stanley Hedge Funds	Iso-Britannia		276 223,19	311 580,84
Mt. Logan Re, Ltd.	Bermuda		13 030 259,16	13 051 990,43
Nordkinn Fixed Income Macro Fund (EUR) C	Ruotsi		10 006 250,00	10 156 323,45
O'Connor Global Multi-Strategy Alpha Ltd, Class A1	Cayman-saaret		105 075,68	168 075,67
OZ Overseas Fund II, Ltd	Cayman-saaret		144 385,54	144 385,54
Paulson Credit Opportunities Ltd - Class A	Irlanti		3 795 202,29	5 982 738,89
Pentelia Ltd	Cayman-saaret		2 944,27	2 944,27
R2 Crystal Fund - Side Pocket Class	Irlanti		870 640,73	958 560,04
Samena Angel Fund I	Cayman-saaret		3 456 076,95	3 772 325,10
Spinnaker Global Special Situations Fund LP Class A Acc	Cayman-saaret		8 656 485,01	8 656 485,01
Stratus Feeder Limited E Euro 1.5 Leverage	Neitsytsaaret		19 071 364,65	19 071 364,65
Hedge fund rahastot yhteensä			189 582 749,46	205 628 229,31
Osakkeet ja osuudet yhteensä			<u>2 571 199 769,02</u>	<u>2 993 488 958,74</u>

Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Etera

Taseen liitetiedot 31.12.2013

MUUT LAINASAAMISET ERITELTYNÄ VAKUUDEN MUKAAN

[10]

	<u>2013</u>	<u>2012</u>
Pankkitakaus	120 101 905,00	139 841 736,98
Takausvakuutus	16 548 006,00	27 101 250,79
Muu vakuus	50 095 594,00	38 302 647,94
Ei vakuudelliset	66 826 986,43	50 944 162,70
Jäljellä oleva hankintameno yhteensä	<u>253 572 491,43</u>	<u>256 189 798,41</u>

Eläkelainasaamisten yhteismäärä

Kiinnelainasaamiset	2 612 922,00	1 461 304,00
Muut lainasaamiset	154 743 602,38	155 331 651,68
Jäljellä oleva hankintameno yhteensä	<u>157 356 524,38</u>	<u>156 792 955,68</u>

Lainasaamiset takuuosuuden omistajilta

Lainasaamiset takuuosuuden omistajilta	<u>48 856 063,00</u>	<u>71 724 837,00</u>
--	----------------------	----------------------

Laina-aika on enintään 10 vuotta ja korko on sidottu joko kiinteään tai vaihtuvaan TyEL-lainakorkoon.
Kaikille lainoille on annettu vakuus.

Lähipiirilainat ja -liiketoimet

Konserniin kuuluville yhtiöille myönnettyt lainat	273 552 472,94	165 199 109,92
Osakkuusyrityksille myönnettyt lainat	60 347 207,78	60 347 207,78
Muille lähipiiriin kuuluville yrityksille myönnettyt lainat	15 503 780,38	240 000,00
	<u>349 403 461,10</u>	<u>225 786 317,70</u>

Konsernilainojen laina-aika on enintään 10 vuotta ja korko sidottu kiinteään korkoon.

Osakkuusyrityslainojen laina-aika on 5-10 vuotta, ja lainan korko on 12 kk:n euribor tai kiinteä korko.

Muiden lähipiiriin kuuluvien yritysten lainojen laina-aika on 5 vuotta ja lainan korko on kiinteä.

Yhtiöllä ei ole vastuita eikä vastuusitoumuksia vakuutusyhtiön lähipiiriin kuuluville.

Yhtiöllä ei ole lähipiiriliiketoimia, jotka olisi tehty muita kuin tavanomaisia kaupallisia ehtoja noudattaen.

Etera myi kolme kiinteistöyhtiötä Erikoissijoitusrahasto Fennica Toimitilat I:lle sekä kuusi hoivakohdetta uudelle Trevia Care I Ky:lle. Etera on sijoittajana rahastoissa.

SAAMISET

[11]

	<u>2013</u>	<u>2012</u>
Muut saamiset muilta		
Ennakkomaksut	79 369 834,59	78 759 139,72
Sijoitusvakuudet	25 000 000,00	1 106 135,00
Sijoitusjohdannaiset	74 726 385,08	20 624 687,89
Muut sijoitussaamiset	56 990 753,65	4 402 537,70
Muut saamiset	169 961,68	153 159,69
	<u>236 256 935,00</u>	<u>105 045 660,00</u>

Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Etera

Taseen liitetiedot 31.12.2013

AINEETTOMIEN JA AINEELLISTEN HYÖDYKKEIDEN MUUTOKSET 31.12.2013 [12]

	2013			2012		
	Aineettomat oikeudet ja pitkävaikutteiset menot	Kalusto	Yhteensä	Aineettomat oikeudet ja pitkävaikutteiset menot	Kalusto	Yhteensä
Hankintameno 1.1.	22 690 283,25	12 785 373,25	35 475 656,50	13 601 098,52	12 543 723,99	26 144 822,51
Lisäykset	1 530 080,23	174 103,87	1 704 184,10	9 096 697,73	514 220,70	9 610 918,43
Vähennykset	-4 394 083,13	-62 099,00	-4 456 182,13	-7 513,00	-272 571,44	-280 084,44
Hankintameno 31.12.	19 826 280,35	12 897 378,12	32 723 658,47	22 690 283,25	12 785 373,25	35 475 656,50
Kertyneet poistot 1.1.	-8 682 238,33	-11 074 868,93	-19 757 107,26	-7 517 393,89	-10 765 917,79	-18 283 311,68
Vähennysten kertyneet poistot	51 040,81	38 497,00	89 537,81	6 622,72	142 892,29	149 515,01
Tilikauden poistot	-1 654 700,03	-482 444,97	-2 137 145,00	-1 171 467,16	-451 843,43	-1 623 310,59
Kertyneet poistot 31.12.	-10 285 897,55	-11 518 816,90	-21 804 714,45	-8 682 238,33	-11 074 868,93	-19 757 107,26
Kirjanpitoarvo 31.12.	9 540 382,80	1 378 561,22	10 918 944,02	14 008 044,92	1 710 504,32	15 718 549,24

Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Etera

Taseen liitetiedot 31.12.2013

OMA PÄÄOMA 31.12. [13]	2013	2012
Oman pääoman muutokset		
Pohjarahasto	5 000 000,00	5 000 000,00
Takuupääoma	<u>112 000,00</u>	<u>112 000,00</u>
	5 112 000,00	5 112 000,00
Edellisten tilikausien voitto/tappio 1.1.	41 802 194,18	40 206 494,18
Jaettu takuupääomalle korkoa	-5 179,25	-6 300,00
Siirto hallituksen käyttövaroihin	<u>-40 000,00</u>	<u>-40 000,00</u>
	41 757 014,93	40 160 194,18
Tilikauden voitto/tappio	<u>2 052 000,00</u>	<u>1 642 000,00</u>
	43 809 014,93	41 802 194,18
OMA PÄÄOMA YHTEENSÄ	<u><u>48 921 014,93</u></u>	<u><u>46 914 194,18</u></u>

OMAN PÄÄOMAN JAKAUTUMINEN EHDOTETUN VOITONJAON JÄLKEEN

Takuupääoman merkitsemiseen liittyneiden ehtojen mukaan takuupääomalle maksetaan korkoa merkittyjen takuuosuuksien mukaisessa suhteessa. Takuuosuuksilla on yhtäläiset oikeudet yhtiön varoihin sekä voitonjakoon.

	2013	2012
Takuuosuuden omistajien osuus:		
Takuupääoma	112 000,00	112 000,00
Ehdotettu voitonjako takuupääoman omistajille	6 019,25	5 179,24
Vakuutusentottajien osuus		
ehdotetun voitonjaon jälkeen	<u>48 802 995,68</u>	<u>46 797 014,94</u>
	<u><u>48 921 014,93</u></u>	<u><u>46 914 194,18</u></u>

VOITONJAKOKELPOISET VARAT

Tilikauden voitto/tappio	2 052 000,00	1 642 000,00
Ed. tilik. voitto/tappio	<u>41 757 014,93</u>	<u>40 160 194,18</u>
	<u><u>43 809 014,93</u></u>	<u><u>41 802 194,18</u></u>

Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Etera

Taseen liitetiedot 31.12.2013

VAKUUTUSTEKNINEN VASTUUVELKA [14]

Vakuutusmaksuvastuu	<u>2013</u>	<u>2012</u>
Vastaiset eläkkeet	2 395 501 082,41	2 390 994 115,35
Osittamaton lisävakuutusvastuu	-34 834 462,50	353 325 259,64
Ositettu lisävakuutusvastuu	6 154 368,15	8 315 968,60
Osaketuottosidonnainen lisävakuutusvastuu	<u>117 638 226,16</u>	<u>31 353 463,32</u>
Vakuutusmaksuvastuu yhteensä	<u>2 484 459 214,22</u>	<u>2 783 988 806,91</u>
Korvausvastuu		
Alkaneet eläkkeet	2 085 013 201,16	2 012 207 316,73
Tasoisuusmäärä	<u>575 502 544,53</u>	<u>575 981 832,39</u>
Korvausvastuu yhteensä	<u>2 660 515 745,69</u>	<u>2 588 189 149,12</u>
Vakuutustekninen vastuuvelka yhteensä	<u><u>5 144 974 959,91</u></u>	<u><u>5 372 177 956,03</u></u>

VELAT [15]

	<u>2013</u>	<u>2012</u>
Muut velat muille		
Ennakonpidätys- ja sosiaaliturvamaksuvelka	14 225 029,21	12 902 363,05
Arvonlisäverovelka	356 908,09	337 846,44
Ostovelat	3 222 060,78	4 038 758,42
Sijoitusjohdannaiset	57 380 478,61	45 178 980,36
Muut sijoitusvelat ja ennakkomaksut	60 838 578,86	6 826 709,40
Muu velat	<u>618 310,06</u>	<u>291 618,58</u>
	<u>136 641 365,61</u>	<u>69 576 276,25</u>

SIIRTOVELAT [16]

Muut siirtovelat		
Palkat sosiaalikuluihin	3 745 013,82	4 061 095,10
Sijoitusjohdannaiset	48 105 582,26	28 552 494,21
Muut siirtovelat	<u>913 422,24</u>	<u>945 768,24</u>
	<u>52 764 018,32</u>	<u>33 559 357,55</u>

Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Etera

Taseen liitetiedot 31.12.2013

VAKAVARAISUUSPÄÄOMA 31.12., milj.€	2013	2012
Oma pääoma (takuupääoma, pohjarahasto sekä tilikauden ja edellisten tilikausien voitto/tappio)	48,9	46,9
Osittamaton lisävakuutusvastuu	-34,8	353,3
Tilinpäätössiirtojen kertymä (Vapaaehtoiset varaukset ja kertynyt poistoero)	0,4	0,5
Omaisuuksien käypien arvojen ja taseen kirjanpitoarvojen välinen arvostusero	542,7	438,5
Taseen ulkopuoliset sitoumukset	0,0	0,0
Aineettomat hyödykkeet	-9,5	-14,0
Tasoitustasojen vakavaraisuuspääomaan luettava osa ¹⁾	<u>217,5</u>	<u>200,6</u>
	<u>765,3</u>	<u>1 025,9</u>
TVYL 17§:n vähimmäispääomavaatimus ²⁾	144,0	96,3
Tasoitustasojen vakuutustekniseen vastuuvélkaan luettava osa ³⁾	358,0	576,0
Työeläkevakuutusyhtiölain 16 § mukainen toimintapääoma ilman tasausvastuusta toimintapääomaan rinnastettavaa osaa	-	825,3
Työeläkevakuutusyhtiön toimintapääoman vähimmäismäärä ilman lain 853/2008 mukaisia väliaikaisia huojennuksia vuosille 2008-2012	-	212,4

VAKAVARAISUUS

Vakavaraisuuspääoma ja sen rajat prosentteina vakavaraisuusrajan laskennassa käytetystä vastuuvélasta

	2013	2012	2011	2010	2009
	%	%	%	%	%
Vakavaraisuusraja	8,7	6,4	6,5	8,8	7,9
Vakavaraisuuspääoman enimmäismäärä ¹⁾	34,8	25,4	26,0	35,3	31,7
Vakavaraisuuspääoma ennen tasoitustasoa ²⁾	11,0				
Vakavaraisuusomapääoma (vakavaraisuusaste) ³⁾	15,4	21,3	15,7	21,2	18,5

1) Vuoteen 2012 saakka toimintapääoman enimmäismäärä.

2) Imoitetaan vuodesta 2013 lähtien

3) Vuoteen 2012 saakka toimintapääoma laskettuna kunakin ajankohtana voimassa olleiden säädösten mukaisesti (vastaava periaate koskee myös muita vakavaraisuustunnuslukuja)

Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Etera

Taseen liitetiedot 31.12.2013

ARVOPAPERILAINAUS, VAKUUDET, VASTUUT JA VASTUUSITOUMUKSET

	<u>2013</u>	<u>2012</u>
ARVOPAPERILAINAUS		
Lainaksi annetut arvopaperit		
Pörssiosakkeet ja -osuudet	5 745 296 kpl	7 109 694
Jäljellä oleva hankintameno	34 517 394,09	118 425 024,81
Käypä arvo	46 492 719,81	129 461 780,24
Lainaksi otetut arvopaperit		
Pörssiosakkeet	0 kpl	100 000
Jäljellä oleva hankintameno	0,00	2 939 169,88
Käypä arvo	0,00	5 580 000,00

Lainaustoiminnan vakuutena on rahavakuustili, joka kattaa lainassa olevien arvopapereiden käyvän arvon. Lainaksi annetut/otetut osakkeet ja osuudet ovat pörssissä noteerattuja. Kaikki lainat ovat alle vuoden mittaisia ja milloin tahansa keskeytettävissä.

VAKUUDET

Omasta puolesta annetut vakuudet		
Johdannaiskaupan vakuudeksi annetut pantit	<u>0,00</u>	<u>0,00</u>

VASTUUSITOUMUKSET

	<u>2013</u>	<u>2012</u>
Sijoitussitoumukset		
Keskeneräisten rakennuskohteiden maksamattomat urakkaerät	25 727 665,18	78 071 865,13
Sitouduttu merkitsemään pääomarahastojen osuuksia	295 592 885,15	310 559 356,83
Sitouduttu merkitsemään osakkeita ja rahasto-osuuksia	37 102 104,79	6 250 000,00
Myönnetty nostamattomat antolainat		
Konsernilainat	101 569 608,25	76 301 977,81
Muut sijoituslainat	1 716 862,22	20 741 078,80
	<u>461 709 125,59</u>	<u>491 924 278,57</u>

ALV-Ryhmän yhteisvastuu

Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Etera kuuluu Keskinäinen Vakuutusyhtiö Tapiolan muodostamaan ALV 13 a §:n mukaiseen verovelvollisuusryhmään. AVL 13 b §:n mukainen verovelvollisuusryhmän ilmoitus- ja tilitysvelvollinen on Keskinäinen Vakuutusyhtiö Tapiola. Tilinpäätöksessä 31.12. verovelvollisuusryhmän ALV-velka verottajalle on n. 1,7 miljoonaa euroa. Eteran osuus ALV-velasta on n. 0,1 miljoonaa euroa. AVL 188 §:n mukaan kaikki verovelvollisuusryhmän jäsenet ovat yhteisvastuullisesti vastuussa ryhmän verosta.

Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Etera

Taseen liitetiedot 31.12.2013

MUUT VASTUUSITOUMUKSET JOHDANNAISSOPIMUKSET

		<u>31.12.2013</u>	<u>31.12.2012</u>
Korkojohdannaiset			
Termiini- ja futuurisopimukset	kohde-etuuden arvo	-370 740 000,00	-380 040 000,00
	käypä arvo	5 280 600,00	-1 470 000,00
Optiosopimukset	ostetut		
	kohde-etuuden arvo	520 000 000,00	466 091 820,09
	käypä arvo	56 079 580,00	2 046 143,09
	asetetut		
	kohde-etuuden arvo	-1 100 000 000,00	-
	käypä arvo	-50 622 000,00	-
Koronvaihtosopimukset	kohde-etuuden arvo	-441 682 160,35	-1 277 580 287,41
	käypä arvo	-4 590 999,77	1 350 893,70
Valuuttajohdannaiset			
Termiini- ja futuurisopimukset	kohde-etuuden arvo	-1 082 783 181,49	-541 605 563,81
	käypä arvo	6 403 698,00	-2 393 268,16
Optiosopimukset	ostetut		
	kohde-etuuden arvo	141 396 562,98	-207 056 045,65
	käypä arvo	1 457 865,96	3 690 829,41
	asetetut		
	kohde-etuuden arvo	-	-176 739 234,98
	käypä arvo	-	-1 675 774,71
Osakejohdannaiset			
Termiini- ja futuurisopimukset	kohde-etuuden arvo	-163 923,30	-251 684 684,24
	käypä arvo	-166 292,70	1 795 105,28
Optiosopimukset	ostetut		
	kohde-etuuden arvo	551 462 954,10	1 142 921 203,70
	käypä arvo	4 690 232,76	13 171 306,40
	asetetut		
	kohde-etuuden arvo	-9 986 730,48	-1 082 158 122,01
	käypä arvo	-248 640,42	-46 042 333,99
Muut johdannaissopimukset			
Termiini- ja futuurisopimukset	kohde-etuuden arvo	-	48 264 665,76
	käypä arvo	-	-1 231 332,42

Käyvän arvon määrittäminen on käytetty listattujen johdannaisten osalta pörssissä noteerattua hintaa, OTC- johdannaisten osalta on käytetty riippumattoman ulkopuolisen palveluntarjoajan hintoja, jotka on laskettu yleisillä arvostusmalleilla käyttäen tilinpäätöshetken markkinainformaatiota, kuten korkokäyriä ja valuuttakursseja. Kohde-etuuden arvot ovat deltakorjaamattomia lukuja.

Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Etera

Tilinpäätöksen liitetiedot 31.12.2013

TUNNUSLUVUT

Tiivistelmä tunnusluvuista	2013	2012	2011	2010	2009
Vakuutusmaksutulo, milj.€	659	643	614	570	537
Maksetut eläkkeet ja muut korvaukset, milj.€ ¹⁾	740	702	692	654	648
Sijoitustoiminnan nettotuotto käyvin arvo-in, milj.€	12	521	-125	410	494
Sijoitustoiminnan nettotuotto sitoutuneelle pääomalle, %	0,2	9,9	-2,3	8,0	10,3
Liikevaihto, milj.€	569	1 011	690	858	835
Kokonaisliikekulut, milj.€	59	47	47	46	47
Kokonaisliikekulut % liikevaihdosta	10,4	4,6	6,9	5,3	5,7
Hoitokustannustulolla katetut liikekulut, milj.€	47,0	35,6	36,4	36,2	38,0
Osuus TyEL-palkka- ja YEL-työtulosummasta, %	1,7	1,3	1,3	1,4	1,6
Kokonaistulos, milj.€	-253	306	-283	171	209
Vastuuelka, milj.€	5 145	5 372	5 110	5 163	5 016
Vakavaraisuuspääoma, milj.€	765	1 026	738	991	843
% vastuuelasta ²⁾	15,4	21,3	15,7	21,2	18,5
suhteessa vakavaraisuusrajaan	1,8	3,4	2,4	2,4	2,3
Tasoisuusmäärä, milj.€	576	576	582	625	618
Eläkevarat, milj.€ ³⁾	5 688	5 811	5 390	5 637	5 356
Siirto asiakashyötyksiin, % TyEL-palkkasummasta	0,22	0,31	0,22	0,36	0,29
TyEL-palkkasumma, milj.€	2 723	2 652	2 647	2 517	2 403
YEL-työtulosumma, milj.€	120	109	89	63	52
TyEL-vakuutuksia ⁴⁾	16 400	17 500	18 500	21 000	21 890
TyEL-vakuutettuja ⁵⁾	206 000	206 000	214 000	212 000	217 000
YEL-vakuutuksia	6 700	6 400	5 854	5 000	3 809
Eläkkeensaajia	144 527	147 166	150 076	152 200	154 389

¹⁾ Tuloslaskelman maksetut korvaukset ilman korvaustoiminnan ja työkyvyn ylläpitoiminnan hoitokuluja

²⁾ Suhdeluku laskettu prosentteina vakavaraisuusrajan laskennassa käytetystä vastuuelasta

³⁾ Vastuuelka + arvostuserot

⁴⁾ Vakuutusoppimuksen tehneiden työnantajien vakuutukset

⁵⁾ Vuoden 2013 lopussa TyEL- vakuutettujen määrä oli 105.000

Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Etera

Tilinpäätöksen liitetiedot 31.12.2013

TUNNUSLUVUT

Tulosanalyysi , milj.€	<u>2013</u>	<u>2012</u>	<u>2011</u>	<u>2010</u>	<u>2009</u>
Tuloksen synty					
Vakuutusliikkeen tulos	23	11	-31	19	-11
Sijoitustoiminnan tulos käyvin arvoin	-264	295	-252	151	220
+Sijoitustoiminnan nettotuotto käyvin arvoin	13	521	-125	410	494
- Vastuuvelan tuottovaatimus	-277	-227	-127	-259	-274
Hoitokustannustulos	-12	0	1	2	1
Kokonaistulos	-253	306	-283	171	209
Tuloksen käyttö					
Vakavaraisuuden muutokseen	-259	298	-288	162	202
Tasointumäärän muutokseen	23	11	-31	19	-11
Osittamattoman lisävakuutusvastuun muutokseen	-387	129	-64	11	-7
Arvostuserojen muutokseen	104	158	-193	133	211
Tilinpäätössiirtojen kertymän muutokseen	-2	-2	-3	-2	7
Tilikauden voittoon	2	2	2	2	1
Siirtoon asiakashyvityksiin	6	8	6	9	7
Ositetun lisävakuutusvastuun täydennykseen	0	0	0	0	0
Yhteensä	-253	306	-283	171	209

Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Etera

Tilinpäätöksen liitetiedot 31.12.2013

Hoitokustannustulos, milj. €	<u>2013</u>	<u>2012</u>	<u>2011</u>	<u>2010</u>	<u>2009</u>
Vakuutusmaksun hoitokustannusosat	31,8	32,5	34,0	34,8	35,2
Korvausratkaisuista aiheutuvien liikekulujen kattamiseen käytettävissä olevat maksuosat	3,1	3,1	3,2	3,1	3,3
Muut tuotot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Hoitokustannustulo yhteensä	35,0	35,7	37,2	38,0	38,6
Toimintokohtaiset liikekulut ¹⁾	-47,0	-35,6	-36,4	-36,2	-38,0
Muut kulut	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Liikekulut yhteensä	-47,0	-35,6	-36,4	-36,2	-38,0
Hoitokustannustulos	-12,1	0,0	0,8	1,8	0,6
Liikekulut % hoitokustannustulosta	134,5	99,9	97,8	95,3	98,4

¹⁾ Ilman sijoitustoiminnan ja työkyvyn ylläpitotoiminnon liikekuluja ja lakisääteisiä maksuja.

Työkyvyn ylläpitotoiminta, milj.€

	<u>2013</u>	<u>2012</u>	<u>2011</u>	<u>2010</u>	<u>2009</u>
Vakuutusmaksutulo; työkyvyttömyysriskin hallintaosa	0,76	0,74	0,75	0,72	0,61
Korvauskulut; työkyvyn ylläpitotoiminnan hoitokulut	0,89	0,94	1,02	0,95	0,64
Työkyvyn ylläpitotoiminnan hoitokulut / Työkyvyttömyysriskin hallintaosa, %	117 %	126 %	136 %	132 %	106 %

Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Etera

Tilinpäätöksen liitetiedot 31.12.2013

TUNNUSLUVUT

VAKAVARAISSUUS

Vakavaraisuuspääoma ja sen rajat

% :na vakavaraisuusrajan laskennassa käytetystä vastuuvälästä

	2013	2012	2011	2010	2009
	%	%	%	%	%
Vakavaraisuusraja	8,7	6,4	6,5	8,8	7,9
Vakavaraisuuspääoman enimmäismäärä ¹⁾		25,4	26,0	35,3	31,7
Vakavaraisuuspääoma ennen tasoitusmäärää ²⁾	11,0				
Vakavaraisuusomapääoma (vakavaraisuusaste) ³⁾	15,4	21,3	15,7	21,2	18,5

1) Vuoteen 2012 saakka toimintapääoman enimmäismäärä. MEK:illä ei ole vakavaraisuuspääoman enimmäismäärää

2) Ilmoitetaan vuodesta 2013 lähtien

3) Vuoteen 2012 saakka toimintapääoma laskettuna kunakin ajankohtana voimassa olleiden säädösten mukaisesti (vastaava periaate koskee myös muita vakavaraisuustunnuslukuja)

Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Etera

Tilinpäätöksen liitetiedot 31.12.2013

TUNNUSLUVUT

Sijoitusjakauma käyvin arvoin

	Perusjakauma			Riskijakauma ⁸⁾					
	31.12.2013	31.12.2012	31.12.2013	31.12.2011	31.12.2012	31.12.2011	31.12.2010	31.12.2009	
	milj. euroa	milj. euroa	%	milj. euroa	% ¹⁰⁾	% ¹⁰⁾	% perusj	% perusj	
Korkosijoitukset yhteensä	2 656	2 874	50,3	2 076	37,3	35,1	46,0	54,5	
Lainasaamiset ¹⁾	392	406	7,1	392	7,0	9,7	8,8	9,9	
Joukkovelkakirjalainat	1 928	1 998	35,0	1 311	23,5	17,2	35,1	44,5	
Muut rahoitusmarkkinavälineet ja talletukset ^{1) 2)}	336	470	8,2	372	6,7	8,2	2,1	0,0	
Osakesijoitukset yhteensä	1 714	1 689	29,6	1 604	28,8	24,4	36,8	27,7	
Noteeratut osakkeet ³⁾	1 198	1 199	21,0	1 088	19,5	11,5	30,9	23,4	
Pääomasijoitukset ⁴⁾	415	394	6,9	415	7,4	9,4	4,6	3,1	
Noteeraamattomat osakkeet ⁵⁾	101	96	1,7	101	1,8	2,3	1,4	1,1	
Kiinteistösijoitukset yhteensä	970	928	16,2	970	17,4	22,1	14,0	15,0	
Suorat kiinteistösijoitukset	681	703	12,3	681	12,2	16,8	10,9	11,3	
Kiinteistösijoitusrahastot ja yhteissijoitukset	290	225	3,9	290	5,2	5,4	3,1	3,7	
Muut sijoitukset	231	221	3,8	231	4,1	4,7	3,2	2,9	
Hedge-rahastosijoitukset ⁶⁾	147	148	2,6	147	2,6	3,5	3,0	1,8	
Hyödykesijoitukset	0	-1	-	0	0,0	1,2	0,0	0,9	
Muut sijoitukset ⁷⁾	84	74	1,5	84	1,5	0,7	0,1	0,1	
Sijoitukset yhteensä	5 572	5 711	100,0		87,6				
Johdannaisten vaikutus ⁹⁾									
Sijoitukset käyvin arvoin yhteensä	5 572			5 572	100,0	100,0	100,0	100,0	

2,3

Jvk-salkun modifioitu duraatio

- 1) Sisältää kertyneet korot
- 2) Sisältää rahat ja pankkisaamiset sekä kauppahintasaamiset ja -velat
- 3) Sisältää myös sekarahastot, jos niitä ei voida kohdistaa muualla
- 4) Sisältää pääomarahastot ja mezzanine-rahastot sekä infratruktuurisijoitukset
- 5) Sisältää myös noteeraamattomat kiinteistösijoitusyhtiöt
- 6) Sisältää kaikenlaiset hedge-rahasto-osuudet riippumatta rahaston strategiasta
- 7) Sisältää erät, joita ei voida kohdistaa muihin sijoituslajeihin
- 8) Riskijakauma voidaan esittää vertailukausilta sitä mukaan kun tietoa kertyy (ei taannehtivasti). Mikäli luvut esitetään vertailukausilta ja kaudet eivät ole täysin vertailukelpoisia tulee tästä antaa tieto. **2011-2009 perusjakauma-%**
- 9) Sisältää johdannaisten vaikutuksen riski- ja perusjakauman erotukseen. Johdannaisten vaikutus voi olla +/- Eron korjauksen jälkeen riskijakauman loppusumma täsmää perusjakaumaan.
- 10) Suhteellinen osuus lasketaan käyttäen käyvin arvoin yhteensä "Sijoitukset käyvin arvoin yhteensä" -rivin loppusummaa.

Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Etera

Tilinpäätöksen liitetiedot 31.12.2013

TUNNUSLUVUT

Sijoitustoiminnan nettotuotto sitoutuneelle pääomalle

Sijoitustoim. nettotuotot markkina-arvo ⁸⁾	Sitoutunut pääoma ⁹⁾	Tuotto- % sitoutuneelle pääomalle	Tuotto- % sitoutuneelle pääomalle	Tuotto- % sitoutuneelle pääomalle	Tuotto- % sitoutuneelle pääomalle	Tuotto- % sitoutuneelle pääomalle
milj. euroa	milj. euroa	%	%	%	%	%
31.12.2013						
-41	2 898	-1,4 %	8,7 %	-0,5 %	4,8 %	4,8 %
17	395	4,4 %	4,1 %	3,0 %	3,4 %	3,4 %
-60	1 966	-3,0 %	13,3 %	-1,9 %	5,2 %	5,2 %
1	537	0,3 %	1,1 %	1,7 %	2,1 %	2,1 %
40	1 656	2,4 %	13,4 %	-10,3 %	16,8 %	16,8 %
-12	1 171	-1,1 %	14,9 %	-16,2 %	17,9 %	17,9 %
49	388	12,7 %	11,1 %	15,0 %	11,2 %	11,2 %
4	97	3,7 %	7,8 %	9,2 %	10,5 %	10,5 %
52	907	5,8 %	6,1 %	7,9 %	0,8 %	0,8 %
27	675	4,0 %	5,5 %	5,0 %	2,1 %	2,1 %
26	232	11,1 %	7,9 %	17,6 %	-3,7 %	-3,7 %
-31	229	-13,7 %	26,1 %	13,8 %	7,0 %	7,0 %
8	145	5,8 %	4,8 %	-1,1 %	10,2 %	10,2 %
-13	8					
-27	76					
20	5 690	0,4 %	10,0 %	-2,2 %	8,0 %	8,0 %
-7						
14	5 690	0,2 %	9,9 %	-2,3 %	8,0 %	8,0 %

Tuotto M€ / % sit. pääomalle

Korkosijoitukset yhteensä

Lainasaamiset ¹⁾

Joukkovelkakirjalainat

Muut rahoitusmarkkinavälitteet ja talletukset ^{1) 2)}

Osakesijoitukset yhteensä

Noteeratut osakkeet ³⁾

Pääomasijoitukset ⁴⁾

Noteeraamattomat osakkeet ⁵⁾

Kiinteistösijoitukset yhteensä

Suorat kiinteistösijoitukset

Kiinteistösijoitusrahastot ja yhteissijoitukset

Muut sijoitukset

Hedge-rahastosijoitukset ⁶⁾

Hyödykesijoitukset

Muut sijoitukset ⁷⁾

Sijoitukset yhteensä

Sijoituslajeille kohdistamattomat tuotot, kulut ja liikekulut

Sijoitustoiminnan nettotuotto käyvin arvoin

1) Sisältää kertyneet korot

2) Sisältää rahat ja pankkisaamiset sekä kauppahintasaamiset ja -velat

3) Sisältää myös sekarahastot, jos niitä ei voida kohdistaa muualla

4) Sisältää pääomarahastot ja mezzanine-rahastot sekä infrastruktuurisijoitukset

5) Sisältää myös noteeraamattomat kiinteistösijoitusyhtiöt

6) Sisältää kaikenlaiset hedge-rahasto-osuudet riippumatta rahaston strategiasta

7) Sisältää erät, joita ei voida kohdistaa muihin sijoituslajeihin

8) Raportointi kauden lopun ja alun markkina-arvojen muutos - kauden a kana tapahtuneet kassavirrat

Kassavirralle tarkoitetaan myyntien/tuottojen ja ostojen/kulujen erotusta

9) Sitoutunut pääoma = Markkina-arvo raportointikauden alussa + päivittäin / kuukausittain aikapainotetut kassavirrat

Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Etera

Tilinpäätöksen liitetiedot 31.12.2013

KESKEISEMPIEN TUNNUSLUKUJEN SISÄLTÖ 31.12.2013

Arvostuserot

Muodostuvat sijoitusten käyvän arvon ja kirjanpitoarvon erotuksesta.

Asiakashyvyitys

Eteran TyEL-vakuutus sopimuksen tehneille vakuutusnottajille vakuutusmaksuun annettava alennus. Asiakashyvyityksen suuruuteen vaikuttavat maksetut vakuutusmaksut ja niiden perusteella karttunut rahasto.

Eläkevarat

Taseen vastuuelka + sijoitusten arvostuserot

Hoitokustannusosa

Vakuutusmaksuun sisältyvä osa, joka on tarkoitettu liikekulujen kattamiseen.

Hoitokustannustulos

Hoitokustannustulos kertoo, miten vakuutusmaksujen hoitokustannusosat ja muut niihin verrattavat tuotot riittävät vastaaviin liikekuluihin. LEL- ja TaEL-vakuutuskannan korkeampia hoitokuluja varten tehdystä kuormituksesta vapautuva määrä on otettu huomioon hoitokustannustuloksessa.

Kokonaisliikekulut/-hoitokulut

Kokonaisliikekulut ovat tuloslaskelman eri eriin sisältyviä liikekuluja suunnitelmapoistoineen. Ne muodostuvat korvaustoiminnan hoitokuluista, työkyvyn ylläpitotoiminnan hoitokuluista, liikekuluista ja sijoitustoiminnan hoitokuluista.

Lakisääteiset maksut sisältyvät liikekuluihin. Lakisääteiset maksut muodostuvat Eläketurvakeskuksen kustannusosuudesta, Työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnan oikeushallintomaksusta ja Finanssivalvonnan valvontamaksusta.

Kokonaistulos

Vakuutusliikkeen tulos + sijoitustoiminnan tulos käyvin arvo + hoitokustannustulos

Liikevaihto

Vakuutusmaksutulo ennen vakuutusmaksusaamisten luottotappioita ja jälleenvakuuttajien osuutta + sijoitustoiminnan nettotuotto kirjanpidossa + muut tuotot

Maksetut eläkkeet ja muut korvaukset

Sisältää eläkkeensaajille maksetut eläkkeet ja kuntoutuskulut ilman korvaustoiminnan ja työkyvyn ylläpitotoiminnan hoitokuluja sekä vastuunjakokorvaukset.

Ositettu lisävakuutusvastuu

Määrä, joka siirretään tilinpäätöksessä seuraavan vuoden asiakashyvyityksiä varten. Ositettu lisävakuutusvastuu riippuu vakavaraisuuspääoman määrästä ilman siihen luettavaa tasoitusmäärää ja hoitokustannustuloksesta.

Osittamaton lisävakuutusvastuu

Vakavaraisuuspääomaan luettava vastuuelan osa.

Sijoitustoiminnan nettotuotto käyvin arvo

Sijoitustoiminnan nettotuotto kirjanpidossa + sijoitusten arvostuserojen muutos

Sijoitustoiminnan nettotuotto sitoutuneelle pääomalle (käyvin arvo)

Sijoitustoiminnan nettotuotto käyvin arvo suhteessa sitoutuneeseen pääomaan lasketaan sijoituslajeittain ja sijoitusten yhteismäärälle ottaen huomioon päivittäin aikapainotetut kassavirrat. Kauden tuotto lasketaan ns. mukautettua Dietz'in kaavaa (aika- ja rahapainotettua kaavaa) käyttäen niin, että sitoutunut pääoma lasketaan lisäämällä kauden alun markkina-arvoon kauden aikaiset kassavirrat painotettuina sillä suhteellisella osuudella koko kauden pituudesta, joka on jäljellä tapahtumapäivästä kauden loppuun.

Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Etera

Tilinpäätöksen liitetiedot 31.12.2013

Sijoitustuotot käyvin arvoon= raportointikauden lopun ja alun omaisuusluokkien markkina-arvojen muutos + kauden aikanaan tapahtuneet nettokassavirrat.

Sitoutunut pääoma = raportointikauden alun omaisuusluokkien markkina-arvo + päivittäin aikapainotetut nettokassavirrat.

Sijoitustoiminnan tulos

Sijoitustoiminnan tulos saadaan, kun käyvin arvoon lasketusta sijoitustoiminnan nettotuotoista vähennetään vastuuvelan tuottovaatimus.

Sijoitusjakauma käyvin arvoon

Käyviin arvoihin on korkoinstrumenteissa laskettu siirtyvät korot mukaan.

Tasoisuusmäärä

Vastuuvelkaan sisältyvä puskuri, jolla varaudutaan eläkemenojen ja luottotappioiden heilahteluihin.

Tulosanalyysi

Tulosanalyysi kertoo yhtiön vakuutustoiminnan, sijoitustoiminnan ja hoitokustannusliikkeen tuloksen, sekä sen, miten tulos käytetään yhtiön vakavaraisuuden, tasoisuusmäärän tai oman pääoman muutoksiin.

Vakavaraisuuspääoma

Käyviin arvoihin arvostettujen varojen ja velkojen erotus lisättyinä tasoisuusmäärällä.

Vakavaraisuuspääoma poislukien tasoisuusmäärä on tarkoitettu sijoitustoiminnan riskien kattamiseen.

Eteralla vakavaraisuuspääomaan luetaan erikseen laissa määrätty osa tasoisuusmäärästä.

Vakavaraisuusvaatimukset

Vakavaraisuusvaatimuksilla pyritään varmistamaan se, että yhtiön vakavaraisuuspääoma on riittävällä tasolla suhteessa vakuutusliikkeen ja sijoitusomaisuuden sisältämiin riskeihin.

Vakavaraisuusvaatimusten keskeinen käsite on vakavaraisuusraja, jonka laskenta perustuu sijoitussalkun riskillisyyteen ja vastuuvelan määrään.

Vakavaraisuuspääomaa pitää olla yli säädetyn minimin sekä normaalitilanteessa enemmän kuin vakavaraisuusraja.

Vakuutusliikkeen tulos

Kertoo, miten vakuutusmaksut riittivät niillä katettaviksi tarkoitettuihin eläkemenoihin ja eläkevastuun muutoksiin. LEL- vakuutuskannan maksutappioita varten tehdystä kuormituksesta vapautuva määrä ja tasoisuusmäärän työkyvyttömyyseläkelikkeestä tarvittavaksi arvioitu määrä on otettu huomioon vakuutusliikkeen tuloksessa.

Vakuutusmaksutulo

Muodostuu TyEL-, YEL-, LEL-, TaEL- ja TEL-L-maksutuloista, joista on vähennetty luottotappiot ja arvioitujen luottotappioiden muutokset.

Vastuuvelan tuottovaatimus

Vastuuvelalta edellytetty vuotuinen tuotto. Tämän ylittävä tuotto siirtyy vakavaraisuuspääomaan ja sen alittava tuotto katetaan vakavaraisuuspääomasta.

TyEL-palkkasumma ja YEL-työtulosumma

Tilinpäätöksen TyEL-palkkasumma ja YEL-työtulosumma koko vuodelta.

Riskienhallinta

Yleiset periaatteet

Riskienhallinta on osa sisäistä valvontaa. Eteran riskienhallinnan tavoitteena on hallita riskejä, jotka vaarantaisivat lakisääteisen tehtävän hoitamisen, strategisten tavoitteiden saavuttamisen ja liiketoiminnan kehittämisen ja toteuttamisen asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Riskienhallinnan tavoitteena on Eteran liiketoiminnan riskien tunnistaminen, arviointi, rajoittaminen ja valvonta sekä toteutuneiden riskien aiheuttamien vahinkojen rajaaminen. Riskinoton tulee olla tietoista ja hallinnassa. Tämän vuoksi riskit kartoitetaan, niiden todennäköisyys ja merkittävyys arvioidaan, riskeihin varaudutaan ja niiden vaikutukset rajataan. Riskienhallinnalle on järjestetty valvonta ja määritelty raportointi. Riskienhallinta edistää Eteran tavoitteiden saavuttamista ja tukee liiketoimintaa. Riskienhallinta on mahdollisimman pitkälle integroitu osaksi normaalia toimintaa ja johtamista.

Riskienhallinnassa noudatetaan lainsäädäntöä ja viranomaisten, erityisesti Finanssivalvonnan määräyksiä ja ohjeita.

Riskienhallinnan organisointi, vastuut ja valvonta

Kokonaisvastuu riskienhallinnasta on hallituksella ja toimitusjohtajalla. Hallitus hyväksyy vuosittain koko toiminnan kattavan riskienhallintasuunnitelman. Se hyväksyy liiketoimintastrategian päivityksen yhteydessä Eteran strategiset tavoitteet ja arvion strategisista riskeistä. Hallitus hyväksyy vuosittain sijoitussuunnitelman, jossa on määritelty sijoitustoiminnan tavoitteet, sijoittamisen päätöksentekovaltuudet sekä riskilimiitit. Hallitus hyväksyy myös valmiussuunnitelman, jossa esitetään järjestelyt toiminnan jatkuvuuden turvaamiseksi poikkeusoloissa. Tarkastusvaliokunta valmistelee riskienhallintaan liittyviä asioita hallitukselle.

Toimitusjohtaja valvoo ja ohjaa riskienhallintaa. Hän hyväksyy toimintojen suunnitelmat ja tavoitteet. Toimitusjohtaja valvoo tavoitteiden toteutumista ja niihin liittyviä riskejä. Johtoryhmän jäsen vastaa riskienhallinnasta omalla vastuualueellaan ja tukee toiminnallaan johtamistapaa ja -kulttuuria, joka edistää sisäisen valvonnan toimivuutta.

Eteran koko riskienhallinnan suunnittelu, arviointi ja raportoinnin koordinointi toimitusjohtajan hyväksymässä laajuudessa on vastuutettu erikseen. Riskienhallintaryhmässä on edustus keskeisistä toiminnoista. Ryhmän tehtävänä on operatiivisten riskienhallinnan koordinointi ja seuranta.

Eteran suurimmat taloudelliset riskit liittyvät sijoitustoimintaan ja sijoitusriskien valvonta on organisoitu erilleen sijoitustoiminnasta talous ja henkilöstö -toimintoon.

Eterassa on määritelty erityisvastuita riskienhallintaan liittyen. Erityisvastuut liittyvät strategisten riskien määrittelyyn ja seurantaan, operatiivisten riskien kartoitukseen ja seurantaan, vakuutusteknisten riskien arviointiin ja hallintaan, poikkeusoloihin varautumiseen, omiin toimitiloihin liittyviin kriisitilanteisiin ja henkilöstön turvallisuuteen, tietoturvaan, Eteran omaan vakuutusturvaan sekä kriisiviestintään.

Eterassa toimii myös juridinen compliance -toiminta, joka sisäisesti tukee ja ohjeistaa yhtiötä koskevien säännösten ja määräysten soveltamista.

Sisäinen tarkastaja arvioi sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toimivuutta ja riittävyyttä ja tarkastaa raportointia, ohjeiden noudattamista, omaisuuden turvaamista, resurssien tehokasta käyttöä ja tavoitteiden toteutumista. Tilintarkastus suorittaa lakisääteistä tilintarkastusta. Tilintarkastus käy taloudellisen raportoinnin oikeellisuuden varmistamisen (kirjanpito, tilinpäätökset, vakavaraisuusraportointi) lisäksi läpi yhtiön toimintoja ja prosesseja sekä tarkastaa hallintoa.

Raportointi

Keskeiset riskienhallintaan kuuluvat asia raportoidaan tarkastusvaliokunnan kautta hallitukselle kaksi kertaa vuodessa. Raportti sisältää arvioinnin strategisista riskeistä, selostuksen toteutuneista tai uhkaavista olennaisista riskeistä, selostuksen sijoitusriskeistä, selvityksen tehdyistä toimenpiteistä ja ajankohtaisista riskienhallintaa koskevista asioista. Sijoitusriskeistä raportoidaan hallitukselle kuukausittain. Lisäksi raportoidaan toimintaa ja tavoitteita uhkaavista riskeistä aina tarvittaessa.

Eteran keskeiset riskit

Vakuutusriskit

Työeläkejärjestelmä on osittain rahastoiva. Tämä tarkoittaa sitä, että osa eläkemenosta on eläkelaitosten yhteisellä vastuulla ja osa sen eläkelaitoksen vastuulla, johon vastaava eläkevastuu (rahasto) on kertynyt.

Yhteisellä vastuulla olevan eläkemenon rahoittaminen ei aiheuta riskiä yksittäiselle eläkelaitokselle. Riskin siitä, että vakuutusmaksutulo ja sijoitustuotot riittävät tulevaisuudessa yhteisellä vastuulla olevan eläkemenon kattamiseen, kantavat yksityisen sektorin vakuutuksen maksajat eli työnantajat ja työntekijät yhdessä. Puskurina tämän vakuutusliikkeen osalta toimii vastuuvelkaan sisältyvä tasausvastuu.

Vakuutusliikkeen riskeillä tarkoitetaan vakuutusmaksujen rahastoitujen osien ja niistä kertyneen vastuuvelan riittävyyttä suhteessa Eteran omalla vastuulla olevaan eläkemenoon. Etera soveltaa vakuutusmaksujen ja vastuuvelan laskennassa sosiaali- ja terveystieteiden vahvistamia, kaikille eläkeyhtiöille pääosin yhteisiä laskuperusteita. Laskuperusteissa määritellään laskennassa käytettävät vakuutusmatemaattiset oletukset, jolloin yksittäisen työeläkeyhtiön riskinä on poikkeaminen yhteisesti vahvistetuista keskiarvoihin perustuvista laskuperusteista.

Keskimäärin riittäväksi arvioidun maksutason on riitettävä myös Eteran vakuuttamalla, perinteisesti korkean työkyvyttömyysalkavuuden omaavilla toimialoilla. Etera on varautunut tilanteeseen allokoimalla vuoden 2006 lopussa vastuuvelkansa uudelleen siten, että se ottaa huomioon Eteran poikkeavasta vakuutuskannasta mahdollisesti tulevaisuudessa aiheutuvat keskimääräistä suuremmat menot. Tässä yhteydessä vahvistettiin Eteran vakuutusliikkeen puskuria, eli tasoitusmäärää. Lisäksi lakiin sisällytettiin Eteraa koskevia erityissäännöksiä, joiden tarkoituksena on mahdollistaa Eteran poikkeavaan vakuuskantaan liittyvien riskien hallinta myös pitkällä aikavälillä. Mikäli Eteran tasoitusmäärän työkyvyttömyyseläkeosa pitkällä aikavälillä vähenee siten, että se on suhteellisesti laskettuna pienempi, kuin 70 % muiden työeläkeyhtiöiden keskimäärästä, siirretään yhteisestä tasausjärjestelmästä edellä mainitun 70 % tason alittava määrä varoja Eteran tasoitusmäärän työkyvyttömyyseläkeosaan. Kuolevuusoletukset ovat yhteisesti vahvistetusta laskuperusteesta poiketen asetettu vastaamaan Eteran vakuutuskannassa todellisuudessa havaittua tasoa. Mikäli Eteran kuolevuusliike vanhan LEL-vakuutuskannan osalta jää merkittävästi alijäämäiseksi, katetaan syntynyt alijäämä yhteisestä tasausjärjestelmästä. Merkittävä ylijäämä vastaavasti siirretään yhteiseen tasausjärjestelmään.

Vakuutusliikkeen riskejä seurataan säännöllisesti arvioimalla vuoden aikana vakuutusliikkeen tuloksen kehittymistä. Tämän lisäksi Eteran vakuutuskannan osalta laaditaan erilaisia vakuutusteknisiä analyysejä ja tilastoja, joiden perusteella saadaan tarkempaa tietoa vakuutuskannan muutoksista ja vakuutusliikkeeseen kohdistuvista riskeistä.

Vakuutusliikkeen riskejä hallitaan vakuutusliikkeen puskurin, eli tasoitusmäärän avulla. Vakuutusliikkeen ylijäämäinen tulos siirretään tasoitusmäärään ja vastaavasti vakuutusliikkeen alijäämäinen tulos katetaan siitä. Tasoitusmäärä on vuoden 2013 lopussa 576 M€, mikä on 21,1 % vuoden 2013 palkkasummasta. Eteran tasoitusmäärän työkyvyttömyysosa on muihin työeläkeyhtiöihin verrattuna suhteellisesti suurempi. Tällä on varauduttu Eteran vakuutuskannan keskimääräistä suurempaan työkyvyttömyysalkavuuteen. Muita tasoitusmäärän osia ovat vanhuuseläke- ja maksutappio-osat. Tasoitusmäärässä on Eteran osalta myös erikseen varauduttu ajalta ennen vuotta 2007 periytyvien hoitokulujen keskimääräistä suurempaan määrään.

Eteran raportoidut vakuutusliikkeen tulokset vuodelta 2013 muodostuivat seuraavasti (milj.€):

	Tulos 2013	Tasotusmäärä 31.12.2013
Vanhuuseläke	8	32
Työkyvyttömyyseläke	17	485
Maksutappio	-2	52
Hoitokustannus	-	7
Yhteensä	23	576

Sijoitusriskit

Sijoitusriskien hallinnan tavoitteet

Sijoitusriskit aiheutuvat sijoituskohteiden arvojen ja tuottojen heilahtelusta ja ovat seurausta eri markkinamuut-
tujissa tapahtuvista muutoksista. Keskeisiä markkinamuuttujia ovat mm. osakekurssit, korot, valuuttakurssit, kor-
kosijoitusten luottoriskipreemiot ja kiinteistöjen hinnat. Sijoitusriskien hallinnan tavoitteena on se, että sijoitusten
pitkän aikavälin tuottotavoitteet täyttyvät, eikä Eteran vakavaraisuus vaarannu. Tavoitteena on pitkällä tähtäimellä
parantaa yhtiön vakavaraisuutta suhteessa muihin työeläkelaitoksiin.

Sijoitusriskejä hallitaan muuttamalla sijoitussalkun riskin määrää ja jakaumaa niin, että riskien määrä ja koos-
tumus on aina oikein mitoitettu yhtiön vakavaraisuuden kannalta ja optimaalinen rahoitusmarkkinoiden tilaan
nähdessä. Eteran hallitus on sijoitussuunnitelmassa määritellyt riskilimiitit, eli kuinka paljon riskiä voidaan ottaa eri
muodoissa ja koko salkun osalta. Keskeisiä riskialueita ovat osake-, korko-, luotto- ja valuuttariski sekä kiinteistö- ja
hedge fund -riskit.

Taktisilla allokaatiopäätöksillä pyritään tekemään lyhyen aikavälin muutoksia arvopaperitasoa suurempiin kokonai-
suuksiin sijoitussalkussa. Taktisia allokaatiopäätöksiä tehdään sijoitussuunnitelmassa määritettyjen riski- ja allo-
kaatiolimiittien puitteissa. Yhtenä tärkeänä päämääränä on varmistaa, että mahdollisiin vakavaraisuutta heikentä-
viin markkinatapahtumiin reagoidaan nopeasti tai jopa ennaltaehkäisevästi. Taktisilla päätöksillä voidaan vaikuttaa
siihen, että sijoitussalkku on vähemmän altistunut negatiivisille markkinatapahtumille.

Sijoitusriskien hallinta ja valvonta

Hallituksen, toimitusjohtajan ja muiden päätösvaltaa käyttävien henkilöiden tekemien sijoituspäätösten täytän-
töönpanosta vastaa sijoitusjohtaja. Sijoitukseen liittyvä riskienvalvonta on järjestetty erilleen sijoitustoiminnasta.
Talous ja henkilöstö -toiminnon controller-tiimin tehtävänä on arvioida ja valvoa sijoitusriskejä ja raportoida niistä
hallitukselle ja johdolle. Hallitus valvoo sijoitussuunnitelman limiittien ja valtuuksien noudattamista säännöllisen
raportoinnin perusteella.

Riskilimiittien valvonnan ohella sijoitussalkun riskejä arvioidaan myös erilaisilla täydentävillä analyyseilla kuten
erilaiset tilastolliset mallit ja simulaatiot, herkkyyssanalyysit sekä skenaarioanalyysit ja stressitestit. Herkkyyssana-
lyysissa tarkastellaan yksittäisiä riskitapahtumia ja näiden vaikutuksia sijoitusten arvoon. Tilastollisilla malleilla ja
simuloinneilla pyritään hahmottamaan eri omaisuuslajien riskien yhteisvaikutuksia sekä sijoitusten ja yhtiön vaka-
varaisuuden kokonaisriskitasoa eri aikahorisonteilla. Skenaarioanalyysillä ja stressitesteillä arvioidaan, miten usei-
den markkinatekijöiden samanaikaiset muutokset voisivat vaikuttaa yhtiön sijoitustuottoihin ja vakavaraisuuteen.

Eteran sijoitustoiminnan volyyymi ja toimintaympäristön dynaamisuus vaativat joka päivä toimivia henkilöproses-
seja sekä tiedonhallintajärjestelmiä. Tiedonhallinta tarkoittaa päivittäisiä kirjanpitoventejä, maksutapahtumia ja
operatiivisia sijoitusomaisuuden arvostuksia sekä riski- ja muita taustatietoja ja -arvioiteja. Prosesseissa pyritään
siihen, että sijoitusten tuotto- ja riskitilanne on raportoitavissa päivittäin mahdollisimman kattavasti, reaaliaikai-
sesti ja useasta näkökulmasta.

Päivittäinen sijoitustoiminnan seuranta on kaiken aikaa välttämätöntä operatiivisella tasolla, mutta sijoitusmarkkinoiden epävakaassa tilassa tarvitaan nopeita raportointia myös hallitukselle, johtoryhmälle sekä viranomaisvalvonnalle.

Sijoitusten riskit

Sijoitussalkun markkinariskit koostuvat yksittäisten kohteiden ja omaisuusluokkien markkina-arvojen heilahteluista sekä omaisuuslajien välisestä yhteisvaihtelevuudesta. Eteran koko sijoitussalkun riskejä pyritään hallitsemaan laaja-alaisella hajauttamisella sekä omaisuuslajialokaation kokonaisriskitason järkevällä mitoituksella. Sijoitusten kokonaisriskitasoa muutetaan omaisuuslajien määrää muuttelemalla sekä johdannaisinstrumenteilla. Eteran sijoitussalkku on hyvin hajautunut omaisuuslajeittain, valuutta-alueittain, maantieteellisesti ja sijoitustyyleittäin.

Alla on kuvattu herkkyyksianalyysi, joka kuvastaa yksittäisten riskitekijöiden merkitystä Eteran kannalta.

	Osakesijoitukset -40 %	Korot +2 %-yksikköä	Kiinteistö­sijoitukset -15 %
Vaikutus toimintapääomaan	-494	-96	-141
Vaikutus vakavaraisuusasteeseen	-7 %	-2 %	-3 %

Suurin riski sijoitustuoton kannalta oli 31.12.2013 osakeriski (noteeratuista ja noteeraamattomista osakesijoituksista, ml. pääomarahastot). Vakavaraisuuden kannalta osakeriskiä pienentää osaketuottosidonnainen lisävakuutusvastuu, eli osakeriskin vaikutus toimintapääomaan on pienempi kuin vaikutus sijoitusten arvoon.

Osakeriskit

Osakesijoituksiin liittyvät riskit voidaan jakaa osakemarkkinarisktiin, yritysriskiin ja osakesijoitusten likviditeettiriskiin.

Osakemarkkinariski tarkoittaa sitä osaa osakkeen riskistä, joka tulee yleisen taloudellisen kehityksen kautta, toisin sanoen tekijöistä, jotka vaikuttavat kaikkien markkinoilla toimivien yritysten odotettuun tuloksenteokkykyyn. Markkinariskiä ei voida eliminoida hajautuksen avulla.

Yritysrishti merkitsee sitä, että yksittäinen yhtiö saattaa pahimmassa tapauksessa ajautua konkurssiin ja osakesijoittaja tällaisessa tapauksessa menettää sijoituksensa arvon kokonaisuudessaan. Yritysrishtiä pyritään suorien sijoitusten osalta pienentämään omalla analyysillä, sekä hajauttamalla sijoitukset eri yhtiöihin ja eri toimialoille.

Osakesijoitusten likviditeettiriskillä tarkoitetaan sijoitusten realisoimisen vaikeutta ilman merkittäviä hintaliikkeitä tai kustannusvaikutuksia. Suorien sijoitusten osalta likviditeettiriski liittyy lähinnä pieniin yhtiöihin, ja sijoituskohdeiden koko ja osakkeen likviditeetti huomioidaan näin ollen sijoituspäätöstä tehtäessä.

Korkoriski

Korkoriskillä tarkoitetaan korkotason muutoksista aiheutuvia markkina-arvojen muutoksia. Korkosijoitusten korkoriskiasemaa hallitaan johdannaisinstrumenteilla sekä käteissijoitusten maturiteettirakennetta muuttamalla. Käteissijoitusten korkoriski kasvaa sijoituksen maturiteetin pidentyessä. Korkosijoitusten ja johdannaisten korkoriskiä arvioidaan erilaisilla herkkyyksianalyysillä ja korkoskenaarioilla.

Luottoriski

Luottoriskillä tarkoitetaan sijoitukseen liittyvää vastapuoliriskiä sekä sijoituksen luottoriskimarginaalin muutoksista aiheutuvaa arvon heilahtelua. Sijoituksen luottoriskin määrää kuvaa siitä vaadittava luottoriskimarginaali. Lisäksi suurimmalle osalle myytävänä olevista korkotuotteista on hankittu luottoluokitus. Luottoriski voi realisoitua vasta puolen mennessä konkurssiin tai markkinoiden arvion vastapuolen luottokelpoisuudesta heikentyessä. Korkosalkun

luottoriskiä hallitaan sijoitusten riittävällä hajautuksella. Tämän lisäksi luottoriskeiltä voidaan suojautua käyttämällä luottoriskijohdannaisia.

Valuuttariski

Valuuttariskillä tarkoitetaan muiden kuin euro-määräisten sijoitusten arvonmuutoksia, jotka aiheutuvat ko. sijoitusten nimellisvaluutan vaihtelusta verrattuna euroon. Muiden kuin euromääräisten korkosijoitusten valuuttariskiä voidaan suojata valuuttajohdannaisilla. Valuuttariskejä hallitaan myös muuntelemalla sijoitusomaisuuden jakautumista eri valuutta-alueille.

Likviditeettiriski

Likviditeettiriskillä tarkoitetaan sitä, kuinka nopeasti ja millaisilla kustannuksilla pystytään ostamaan tai myymään kukin sijoitusinstrumentti. Mitä tehokkaammat markkinat ovat, sitä nopeammin ja halvemmalla kyseiset kaupat voidaan tehdä. Eteran korkosijoitusten likviditeettiriskiä hallinnoidaan huolehtimalla siitä, että riittävän suuri osa sijoituksista on mahdollista muuttaa rahaksi välittömästi ja pienin kustannuksin. Tätä tavoitetta turvaa erityisesti se, että salkussa on riittävä määrä hyvän likviditeetin omaavia valtioiden joukkovelkakirjalainoja sekä lyhyen matu-riteetin rahamarkkinasijoituksia tai talletuksia.

Pääomasijoituksiin liittyvät riskit

Pääomasijoituksiin liittyy monia perinteiselle osake- ja korkosijoittamiselle tyypillisiä riskejä, mutta ominaispiirteidensä vuoksi niihin kohdistuu myös muita riskejä. Pääomarahastosijoituksiin liittyy tavanomaisten sijoitusriskien ja sijoituskohteiden hintojen muutosten lisäksi listaamattomien instrumenttien erittäin alhainen likviditeetti, pääomasijoitusmarkkinoiden syklisyydestä johtuva ajoitusriski, rahastojen mahdollinen velanotto ja siihen liittyvä korkoriski, euroalueen ulkopuolisiin sijoituksiin liittyvät valuuttakurssiriskit sekä hallinnointiyhtiöön ja rahastoon liittyvät rakenteelliset, verotukselliset ja henkilöriskit. Huolellisen sijoitusprosessin, sijoituskohteiden valinnan ja sijoitusten seurannan lisäksi hajautuksella on keskeinen asema sijoitusten riskienhallinnassa.

Kiinteistöriskit

Suorissa kiinteistösijoituksissa riskit muodostuvat vuokra- tai kauppamarkkinariskistä sekä kiinteistökohtaisesta riskistä. Eteran kiinteistösalkku on hajautettu kiinteistöjen erilaisen käytön ja kiinteistöjen määrän sekä vuokralaisten suhteen. Kiinteistösalkkua pyritään edelleen suunnitelmallisesti hajauttamaan eri kiinteistölajeihin. Suorissa kiinteistösijoituksissa vuokralaisriski voi olla merkittävä. Vuokralaisriski realisoituu vastapuolen mennessä konkurssiin tai joutuessa jonkun muun merkittävän maksukykyä heikentävän tapahtuman kohteeksi. Tätä vastaan suojaudutaan osaksi vuokravakuuksilla sekä hajauttamalla sijoituksia kohteittain ja vuokralaisittain. Tilojen kysynnän vaihtelua ja siitä johtuvaa vuokratasojen alenemista vastaan suojaudutaan hajauttamalla kiinteistösijoituksia käyttötarkoitukseltaan erilaisiin kiinteistöihin sekä pyrkimällä pitkäaikaisiin vuokrasopimuksiin. Kiinteistörahastoilla voidaan lisäksi hajauttaa kiinteistömarkkinoiden sykliriskiä.

Muiden sijoitusten riskit

Muut sijoitukset voivat koostua esim. hedge fundeista sekä raaka-ainesijoituksista. Näihin sijoituksiin liittyviä riskejä hallitaan hajauttamalla sijoituksia tuotetyypeittäin ja riskilajeittain.

Operatiiviset riskit

Operatiiviset riskit kartoitetaan ja arvioidaan toiminnoittain osana toiminnan suunnittelua. Operatiivisten riskien hallinta on osa toimintojen normaalia johtamista. Tavoitteena on, että toiminta on vastuullista, taloudellista ja tehokasta. Eteran perustehtävän hoitamisen kannalta vahingollisimpia operatiivisia riskejä ovat virheet ja häiriöt, jotka vaarantaisivat eläkkeiden oikeellisuuden tai oikea-aikaisen maksamisen.

Eteran merkittävimmät operatiiviset riskit liittyvät tietojärjestelmien ja prosessien toimivuuteen sekä henkilöstön osaamisen.

Muut riskit

Eteran suurimmat pitkän aikavälin strategiset riskit liittyvät sijoitustoiminnan kilpailukykyisyyteen ja markkinaosuuteen. Suurien kehittämishankkeiden tavoitteiden saavuttamiseen liittyvät riskit korostuvat tulevina vuosina. Eteran strategiset riskit määritellään vuosittain päivitettävässä liiketoimintastrategiassa.

Strategisten tavoitteiden toteutumista seurataan jatkuvasti osana normaalia johtamista. Laajempi tilannearvio tehdään kvartaaliraportoinnin perusteella. Strategisista riskeistä tehdään erillinen riskiarvio kaksi kertaa vuodessa.

Toiminnan jatkuvuuteen liittyvät riskit voivat aiheutua erilaisista ulkoisista kansallisista tai kansainvälisistä tapahtumista, jotka saattavat vaikuttaa Eteran edellytyksiin hoitaa lakisääteistä tehtäväänsä. Häiriöt saattavat uhata eläkkeiden maksamista ja rahoittamista. Etera turvaa ensisijaisesti toimeentuloturvaan liittyvät palvelut yhdessä muiden toimijoiden, pankkien ja viranomaisten kanssa. Hallituksen laatimassa valmiussuunnitelmassa varaudutaan erilaisiin yhtiön toimintaa vaarantaviin tilanteisiin.

Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Etera

Konsernituloslaskelma 1.1.–31.12.2013

	31.12.2013	Liitetiedot	31.12.2012
Vakuutustekninen laskelma			
Vakuutusmaksutulo	659 103 084,66	[1]	642 990 660,63
Sijoitustoiminnan tuotot	895 471 295,03	[17]	903 984 585,99
Korvauskulut			
Maksetut korvaukset	-750 129 772,55	[2, 5]	-713 209 785,12
Korvausvastuunmuutos			
Korvausvastuun kokonaismuutos	-72 326 596,57		-16 887 845,90
Korvauskulut, netto	<u>-822 456 369,12</u>		<u>-730 097 631,02</u>
Vakuutusmaksuvastuun muutos			
Vak.maksuvastuun kokonaismuutos	299 529 592,69		-245 668 732,26
Liikekulut	-39 663 875,50	[5]	-26 788 549,84
Sijoitustoiminnan kulut	<u>-994 474 991,31</u>	[18]	<u>-540 579 090,16</u>
Vakuutustekninen tulos	-2 491 263,56		3 841 243,34
Muu kuin vakuutustekninen laskelma			
Tuloverot			
Tilikauden verot	-1 280 895,04		-1 160 464,55
Aikaisempien tilikausien verot	113 217,88		113 688,72
Laskennalliset verot	-2 414 964,67		794 043,33
	<u>-3 582 641,83</u>		<u>-252 732,50</u>
Tilikauden voitto/tappio	<u><u>-6 073 905,39</u></u>		<u><u>3 588 510,84</u></u>

Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Etera

Konsernitase 31.12.2013

KONSERNITASE 31.12.2013	31.12.2013	Liitetiedot	31.12.2012
Vastaavaa			
Aineettomat hyödykkeet			
Aineettomat oikeudet	1 393 811,26	[12]	1 516 162,41
Muut pitkävaikutteiset menot	8 146 571,54		12 491 882,51
	<u>9 540 382,80</u>		<u>14 008 044,92</u>
Sijoitukset			
Kiinteistösijoitukset			
Kiinteistöt ja kiinteistöosakkeet	531 005 649,73	[8,19,20]	557 310 752,28
Lainasaamiset omistusyhteisyrityksiltä 1.1.	60 347 207,78	[19,20]	60 347 207,78
Muut sijoitukset			
Osakkeet ja osuudet	2 571 199 769,02	[9, 19]	2 713 977 319,63
Rahoitusmarkkinavälineet	1 115 115 265,13	[19]	1 081 098 843,14
Kiinnelainat	157 356 524,40	[19]	156 792 955,68
Muut lainasaamiset	254 743 516,22	[10, 19]	256 189 798,41
Talletukset	155 889 591,98	[19]	212 419 382,86
	<u>4 845 657 524,26</u>		<u>5 038 136 259,78</u>
Saamiset			
Ensiluotto- ja vakuutusmaksusaamiset			
Vakuutusmaksusaamiset	79 715 854,42		68 657 129,90
Muut saamiset			
Saamiset saman konsernin yrityksiltä	11 748,06		0,00
Saamiset muilta	241 098 859,79	[21]	116 050 705,06
Laskennalliset verosaamiset	5 571 643,86		8 969 038,75
	<u>326 398 106,13</u>		<u>193 676 873,71</u>
Muu omaisuus			
Aineelliset hyödykkeet			
Koneet ja kalusto	1 378 561,22	[12]	1 710 504,32
Rahat ja pankkisaamiset	196 969 439,98		266 490 923,56
	<u>198 348 001,20</u>		<u>268 201 427,88</u>
Siirtosaamiset			
Korot ja vuokrat	17 294 771,22		20 469 240,45
Saaminen vastuunjaosta	2 796 200,00		649 900,00
Muut siirtosaamiset	248 942,88		3 791 601,17
	<u>20 339 914,10</u>		<u>24 910 741,62</u>
	<u>5 400 283 928,48</u>		<u>5 538 933 347,91</u>
Vastattavaa			
Oma pääoma			
Pohjarahasto	5 000 000,00		5 000 000,00
Takuupääoma	112 000,00		112 000,00
Muut rahastot, Etera			
Edellisten tilikausien voitto/tappio	44 612 384,45		41 067 864,47
Tilikauden voitto/tappio	-6 073 905,39		3 588 510,84
	<u>43 650 479,06</u>	[22]	<u>49 768 375,31</u>
Vakuutustekninen vastuuvelka		[14]	
Vakuutusmaksuvastuu	2 484 459 214,22		2 783 988 806,91
Korvausvastuu	2 660 515 745,69		2 588 189 149,12
	<u>5 144 974 959,91</u>		<u>5 372 177 956,03</u>
Velat			
Ensiluotto- ja vakuutusmaksuvelat			
Muut velat			
Velat omistusyhteisyrityksille	52 253,26		159 149,30
Velat muille	143 192 235,24	[23]	72 624 869,35
Laskennalliset verovelat	8 579 613,87		9 562 044,09
	<u>156 780 105,23</u>		<u>83 071 274,77</u>
Siirtovelat			
Velka vastuunjakoon	1 585 500,00		248 200,00
Muut siirtovelat	53 292 884,28	[24]	33 667 541,80
	<u>54 878 384,28</u>		<u>33 915 741,80</u>
	<u>5 400 283 928,48</u>		<u>5 538 933 347,91</u>

Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Etera

Konsernirahoituslaskelma 31.12.2013

	31.12.2013	31.12.2012
Liiketoiminnan rahavirta		
Voitto/tappio varsinaisesta toiminnasta	-2 491 263,56	3 841 243,34
Oikaisut:		
Vakuutusteknisen vastuuvelan muutos	-227 202 996,12	262 556 578,16
Sijoitusten arvonalentumiset ja palautuneet arvonalentumiset	132 035 424,45	6 992 008,17
Suunnitelman mukaiset poistot	9 426 018,85	9 736 359,14
Muut oikaisut	-197 748 587,47	-162 254 231,71
Rahavirta ennen käyttöpääoman muutosta	<u>-285 981 403,85</u>	<u>120 871 957,10</u>
Käyttöpääoman muutos		
lisäys(-)/vähennys(+)	-131 547 799,79	87 756 789,40
lisäys(+)/vähennys(-)	95 653 903,16	-57 602 183,08
Liiketoiminnan rahavirta ennen rahoituseriä ja veroja	<u>-321 875 300,48</u>	<u>151 026 563,42</u>
Maksetut välittömät verot	-1 167 677,16	-1 046 775,83
Liiketoiminnan rahavirta	<u><u>-323 042 977,64</u></u>	<u><u>149 979 787,59</u></u>
Investointien rahavirta		
Sijoitusten investoinnit	-2 205 035 326,11	-3 551 221 561,00
Luovutustulot sijoituksista	2 456 229 008,78	3 239 606 864,72
Aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden investoinnit ja luovutustulot (netto)	2 372 990,64	-9 830 320,98
Investointien rahavirta	<u><u>253 566 673,31</u></u>	<u><u>-321 445 017,26</u></u>
Rahoituksen rahavirta		
Maksetut takuupääoman korot ja muu voitonjako	-45 179,25	-46 300,00
	<u>-45 179,25</u>	<u>-46 300,00</u>
Rahavarojen muutos	<u><u>-69 521 483,58</u></u>	<u><u>-171 511 529,67</u></u>
Rahavarat tilikauden alussa	266 490 923,56	438 002 453,23
Rahavarat tilikauden lopussa	<u>196 969 439,98</u>	<u>266 490 923,56</u>
	<u><u>-69 521 483,58</u></u>	<u><u>-171 511 529,67</u></u>

Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Etera

Konsernituloslaskelman liitetiedot 31.12.2013

SIJOITUSTOIMINNAN NETTOTUOTON ERITTELY

Sijoitustoiminnan tuotot [17]

	31.12.2013		31.12.2012	
Tuotot kiinteistösijoituksista				
Korkotuotot				
Omistusyhteisyrityksiltä	828 576,74		1 584 423,96	
Muilta	167 430,60	996 007,34	620 325,66	2 204 749,62
Muut tuotot				
Muilta		40 483 386,70		38 547 021,30
Yhteensä		41 479 394,04		40 751 770,92
Tuotot muista sijoituksista				
Osinkotuotot	71 216 572,50		51 963 513,00	
Korkotuotot	85 792 684,16		132 560 622,92	
Muut tuotot	443 528 485,48	600 537 742,14	453 013 978,43	637 538 114,35
Yhteensä		642 017 136,18		678 289 885,28
Arvon alentumisten palautukset		29 407 436,35		36 331 395,44
Myyntivoitot		224 046 722,50		189 363 305,27
Yhteensä		895 471 295,03		903 984 585,99

Sijoitustoiminnan kulut [18]

Kulut kiinteistösijoituksista		16 025 280,23		17 273 183,03
Kulut muista sijoituksista		726 791 186,53		425 992 978,33
Korkokulut		56 908 711,19		19 117 375,05
Yhteensä		799 725 177,95		462 383 536,41
Arvon alentumiset ja poistot				
Arvon alentumiset	161 442 860,80		43 323 403,61	
Rakennusten suunnitelmapoistot	6 999 404,27	168 442 265,07	7 755 755,72	51 079 159,33
Myyntitappiot		26 307 548,29		27 116 394,41
Yhteensä		994 474 991,31		540 579 090,16
Sijoitustoiminnan nettotuotto tuloslaskelmassa		-99 003 696,29		363 405 495,83

Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Etera

Konsernituloslaskelma 1.1.–31.12.2013

SIOITUKSET [19]

Sijoitusten käypä arvo ja arvostusero

	2013			2012		
	Jäljellä oleva hankintameno	Kirjanpitoarvo	Käypä arvo	Jäljellä oleva hankintameno	Kirjanpitoarvo	Käypä arvo
Kiinteistö-sijoitukset						
Kiinteistöt	469 347 110,03	469 347 110,03	522 015 304,05	492 584 199,44	492 584 199,44	403 103 268,19
Kiinteistösakkeet saman konsernin yrityksissä	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Kiinteistösakkeet	48 562 923,37	48 562 923,37	100 071 977,22	53 324 755,54	53 324 755,54	107 722 689,74
Muut kiinteistösakkeet	13 095 616,33	13 095 616,33	17 076 665,41	11 401 797,30	11 401 797,30	14 639 136,72
Lainasaamiset omistus-yhteisyrityksiltä	60 347 207,78	60 347 207,78	60 347 207,78	60 347 207,78	60 347 207,78	60 347 207,78
Muut sijoitukset						
Osakkeet ja osuudet	2 571 199 769,02	2 571 199 769,02	2 993 488 958,74	2 713 977 319,63	2 713 977 319,63	3 023 522 378,05
Rahoitusmarkkinavälineet	1 115 115 265,13	1 115 115 265,13	1 117 993 438,97	1 081 098 843,14	1 081 098 843,14	1 111 975 716,21
Kiinnelainasaamiset	157 356 524,40	157 356 524,40	157 356 524,40	156 792 955,68	156 792 955,68	156 792 955,68
Muut lainasaamiset	254 743 516,22	254 743 516,22	254 743 516,22	256 189 798,41	256 189 798,41	256 189 798,41
Talletukset	155 889 591,98	155 889 591,98	155 889 591,98	212 419 382,86	212 419 382,86	212 419 382,86
	4 845 657 524,26	4 845 657 524,26	5 378 983 184,77	5 038 136 259,78	5 038 136 259,78	5 346 712 533,64

Rahoitusmarkkinavälineiden jäljellä oleva hankintameno sisältää korkotuotoiksi (+) tai niiden vähennykseksi (-) jaksotettua nimellisarvon ja hankintamenoerotusta	6 460 433,00	6 639 907,82
Käyvän arvon ja kirjanpitoarvon arvostusero	533 325 660,51	308 576 273,86

Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Etera

Konsernituloslaskelma 1.1.–31.12.2013

KIINTEISTÖSIJOITUKSET

[20]

Kiinteistösijoitusten muutokset

	31.12.2013		31.12.2012	
	Kiinteistöt ja kiinteistö-osakkeet	Lainasaamiset omistusyhteisyrityksiltä	Kiinteistöt ja kiinteistö-osakkeet	Lainasaamiset omistusyhteisyrityksiltä
Hankintameno 1.1.	708 235 626,60	60 347 207,78	625 965 331,61	69 204 507,36
Lisäykset	90 938 602,74	0,00	158 656 881,34	0,00
Vähennykset	-111 752 031,48	0,00	-76 386 586,35	-8 857 299,58
Hankintameno 31.12.	687 422 197,86	60 347 207,78	708 235 626,60	60 347 207,78
Kertyneet poistot 1.1.	-116 334 489,76	-	-109 785 541,62	-
Myytyjen yhtiöiden kertyneet poistot	11 596 332,97	-	1 206 807,58	-
Tilikauden poistot	-6 999 404,27	-	-7 755 755,72	-
Kertyneet poistot 31.12.	-111 737 561,06	-	-116 334 489,76	-
Arvonalentumiset 1.1.	-34 590 384,56	-	-34 054 068,49	-
Vähennysten arvonalentumiset	-	-	-	-
Tilikauden arvonalentumiset	-10 088 602,51	-	-1 046 073,32	-
Arvonalentumisten palautukset	-	-	509 757,25	-
Arvonalentumiset 31.12.	-44 678 987,07	-	-34 590 384,56	-
Kirjanpitoarvo 31.12.	531 005 649,73	60 347 207,78	557 310 752,28	60 347 207,78

Omassa käytössä olevat kiinteistöt ja kiinteistöosakkeet

	2013	2012
Jäljellä oleva hankintameno	20 459 070,49	20 435 965,88
Kirjanpitoarvo	20 459 070,49	20 435 965,88
Käypä arvo	23 482 259,84	23 459 155,23

SAAMISET

[21]

2013

2012

Muut saamiset muilta

Ennakkomaksut	79 369 834,59	78 759 139,72
Sijoitussaamiset	156 717 138,73	26 133 360,59
Muut saamiset	5 011 886,47	11 158 204,75
	<u>241 098 859,79</u>	<u>116 050 705,06</u>

Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Etera

Konsernitaseen liitetiedot 31.12.2013

OMA PÄÄOMA 31.12.2013	[22]	<u>31.12.2013</u>	<u>31.12.2012</u>
Pohjarahasto		5 000 000,00	5 000 000,00
Takuupääoma 1.1.		112 000,00	112 000,00
Lisäykset		0,00	0,00
		<u>5 112 000,00</u>	<u>5 112 000,00</u>
Edellisten tilikausien voitto/tappio 1.1.	44 657 563,74		41 114 164,39
Siirto hallituksen voittovaroihin	-40 000,00		-40 000,00
Jaettu pääomalle korkoa	-5 179,29	44 612 384,45	-6 299,92
Tilikauden voitto/tappio		<u>-6 073 905,39</u>	<u>3 588 510,84</u>
		<u>38 538 479,06</u>	<u>44 656 375,31</u>
OMA PÄÄOMA YHTEENSÄ		<u><u>43 650 479,06</u></u>	<u><u>49 768 375,31</u></u>

OMAN PÄÄOMAN JAKAUTUMINEN EHDOTETUN VOITONJAON JÄLKEEN

Takuupääoman merkitsemiseen liittyneiden ehtojen mukaan takuupääomalle maksetaan korkoa merkittyjen takuuosuuksien mukaisessa suhteessa. Takuuosuuksilla on yhtäläiset oikeudet yhtiön varoihin sekä voitonjakoon.

	<u>2013</u>	<u>2012</u>
Takuuosuuden omistajien osuus:		
Takuupääoma	112 000,00	112 000,00
Ehdotettu voitonjako takuupääoman omistajille	6 019,25	5 179,24
Vakuutuskenottajien osuus		
ehdotetun voitonjaon jälkeen	43 532 459,81	49 651 196,07
	<u>43 650 479,06</u>	<u>49 768 375,31</u>

VOITONJAKOKELPOISET VARAT

Tilikauden voitto/tappio	-6 073 905,39	3 588 510,84
Edellisten tilikausien voitto/tappio	44 612 384,45	41 067 864,47
Tilinpäätösiirtojen kertymän oman pääoman osuus	-687 942,64	-841 085,58
	<u>37 850 536,42</u>	<u>43 815 289,74</u>

Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Etera

Konsernitaseen liitetiedot 31.12.2013

VELAT	[23]	<u>2013</u>	<u>2012</u>
Muut velat muille			
Ennakonpidätys- ja sosiaaturvamuksuvelka		14 225 029,21	12 902 363,05
Arvonlisäverovelka		356 908,09	337 846,44
Ostovelat		3 222 060,78	4 038 758,42
Muu velat		125 388 237,16	55 345 901,44
		<u>143 192 235,24</u>	<u>72 624 869,35</u>
SIIRTOVELAT	[24]		
Muut siirtovelat			
Palkat sosiaalikuluihin		3 748 907,30	4 061 095,10
Sijoitusiirtovelat		48 105 582,26	28 552 494,21
Muut siirtovelat		1 438 394,67	1 053 952,49
		<u>53 292 884,23</u>	<u>33 667 541,80</u>

Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Etera

Konsernitaseen liitetiedot 31.12.2013

KONSERNIN VASTUUT JA VASTUUSITOUMUKSET

Johdannaissopimukset

Johdannaissopimusten vastuusitoumuksista on erittely Eteran taseen liitetietona.

	<u>2013</u>	<u>2012</u>
Arvonlisäveron tarkistusvastuu	14 008 146,81	15 585 351,55
Arvonlisäveron tarkistusvastuu on suhteellistettu omistussosuuden mukaan.		
Omasta puolesta annetut kiinnitykset konsernissa	792 285,00	1 361 829,00

TILINPÄÄTÖKSEN JA TOIMINTAKERTOMUKSEN 31.12.2013 ALLEKIRJOITUKSET

Hallituksen esitys voiton käytöstä

Hallitus esittää, että vuodelta 2013 maksetaan takuupääomalle korkoa, joka on perustekorko lisättynä yhdellä prosenttiyksiköllä eli 5,374 prosenttia. Takuupääoma oli vuoden lopussa 112 000 euroa. Hallitus esittää, että tilikaudelta 2013 takuupääomalle maksetaan korkoa 6 019,25 euroa ja hallituksen käyttövaroihin varataan 40 000 euroa käytettäväksi yleishyödyllisiin tai sitä vastaaviin tarkoituksiin.

Helsingissä 18. päivänä maaliskuuta 2014

Lasse Johansson
puheenjohtaja

Mikko Nyssölä
varapuheenjohtaja

Kyösti Suokas
varapuheenjohtaja

Marja Aarnio-Isohanni

Heimo Hakkarainen

Tero Kiviniemi

Sixten Korkman

Pertti Porokari

Marja-Liisa Rajakangas

Juha Sarsama

Harri Savolainen

Robert Öhman

Hannu Tarkkonen
toimitusjohtaja

Tilintarkastuskertomus

Keskinäisen Eläkevakuutusyhtiö Eteran yhtiökokoukselle

Olemme tilintarkastaneet Keskinäisen Eläkevakuutusyhtiö Eteran kirjanpidon, tilinpäätöksen, toimintakertomuksen ja hallinnon tilikaudelta 1.1.–31.12.2013. Tilinpäätös sisältää sekä konsernin että emoyhtiön taseen, tuloslaskelman, rahoituslaskelman ja liitetiedot.

Hallituksen ja toimitusjohtajan vastuu

Hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimisesta ja siitä, että ne antavat oikeat ja riittävät tiedot Suomessa voimassa olevien tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimista koskevien säännösten mukaisesti. Hallitus vastaa kirjanpidon ja varainhoidon valvonnan asianmukaisesta järjestämisestä ja toimitusjohtaja siitä, että kirjanpito on lainmukainen ja varainhoito luotettavalla tavalla järjestetty.

Tilintarkastajan velvollisuudet

Velvollisuutenamme on antaa suorittamamme tilintarkastuksen perusteella lausunto tilinpäätöksestä, konsernitalinpäätöksestä ja toimintakertomuksesta. Tilintarkastuslaki edellyttää, että noudatamme ammattieettisiä periaatteita. Olemme suorittaneet tilintarkastuksen Suomessa noudatettavan hyvän tilintarkastustavan

mukaisesti. Hyvä tilintarkastustapa edellyttää, että suunnittelemme ja suoritamme tilintarkastuksen hankkiaksemme kohtuullisen varmuuden siitä, onko tilinpäätöksessä tai toimintakertomuksessa olennaista virheellisyttä, ja siitä, ovatko emoyhtiön hallintoneuvoston ja hallituksen jäsenet tai toimitusjohtaja syyllistyneet tekoon tai laiminlyöntiin, josta saattaa seurata vahingonkorvausvelvollisuus yhtiötä kohtaan, taikka rikkoneet työeläkevakuutusyhtiölakia, vakuutusyhtiölakia, osakeyhtiölakia tai yhtiöjärjestystä.

Tilintarkastukseen kuuluu toimenpiteitä tilintarkastusevidenssin hankkimiseksi tilinpäätökseen ja toimintakertomukseen sisältyvistä luvuista ja niissä esitettävistä muista tiedoista. Toimenpiteiden valinta perustuu tilintarkastajan harkintaan, johon kuuluu väärinkäytöksestä tai virheestä johtuvan olennaisen virheellisyden riskien arvioiminen. Näitä riskejä arvioidessaan tilintarkastaja ottaa huomioon sisäisen valvonnan, joka on yhtiössä merkityksellistä oikeat ja riittävät tiedot antavan tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimisen kannalta. Tilintarkastaja arvioi sisäistä valvontaa pystyäkseen suunnittelemaan olosuhteisiin nähden asianmukaiset tilintarkastustoimenpiteet mutta ei siinä tarkoituksessa, että hän antaisi lausunnon yhtiön sisäisen valvonnan tehokkuudesta. Tilintarkastukseen kuuluu myös sovellettujen tilinpäätöksen laatimisperiaatteiden asianmukaisuuden, toimivan johdon tekemien kirjanpidollisten arvioiden kohtuullisuuden sekä tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen yleisen esittämistavan arvioiminen.

Käsityksemme mukaan olemme hankkineet lausuntomme perustaksi tarpeellisen määrän tarkoitukseen soveltuva tilintarkastusevidenssiä.

Lausunto

Lausuntonamme esitämme, että tilinpäätös ja toimintakertomus antavat Suomessa voimassa olevien tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimista koskevien säännösten mukaisesti oikeat ja riittävät tiedot konsernin sekä emoyhtiön toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta. Toimintakertomuksen ja tilinpäätöksen tiedot ovat ristiriidattomia.

Helsingissä, 1. huhtikuuta 2014

Ernst & Young Oy
KHT-yhteisö

Tuija Korpelainen
KHT

Antti Suominen
KHT